

Заштитата на жените од насилство

Препорака Пре(2002)5
на Комитетот на министри до државите членки
за заштитата на жените од насилство
усвоена на 30 април 2002 и
Објаснувачки меморандум

Совет на Европа

Советот на Европа е политичка организација која беше основана на 5-ти мај 1949 од десет Европски земји со цел да се промовира поголема единственост помеѓу нејзините членки. Сега таа брои 44 Европски држави.¹

Главните цели на организацијата се да ја промовира демократијата, човековите права и владеењето на правото и да развие заеднички одговори на политичките, социјалните, културните и правните предизвици во своите земји членки. Од 1989 таа ги интегрираше повеќето од земјите од централна и источна Европа и ги поддржа во нивните напори за имплементација и консолидација на нивните политички, правни и административни реформи.

Советот на Европа има свое постојано седиште во Стразбур (Франција). Според Статутот, има два составни органа: Комитетот на министри и Парламентарното собрание, обединувајќи ги делегациите од 44 национални Парламента. Конгресот на локални и регионални власти на Европа ги претставува ентитетите на локалната и регионалната самоуправа во рамки на земјите членки.

Европскиот суд за човекови права е судското тело, компетентно за пресудување по жалбите поднесени против една држава од индивидуалци, здруженија или други држави-договорни страни врз основа на прекршувањето на Европската конвенција за човекови права.

Советот на Европа и еднаквоста помеѓу жените и мажите

Ставот за еднаквоста помеѓу жените и мажите, како основно човеково право, е одговорност на Управувачкиот комитет за еднаквоста помеѓу жените и мажите. На експертите кои се дел од Комитетот (еден од секоја земја членка) им е доверена задача за поттикнување на акција на национално ниво, како и во рамките на Советот на Европа, да постигнат ефективна еднаквост помеѓу жените и мажите. Досега, Управувачкиот комитет за еднаквоста помеѓу жените и мажите ги спроведува анализите, студиите и евалуациите, ги дефинира стратегиите и политичките мерки, и каде што е потребно, ги одредува соодветните правни инструменти.

За понатамошни информации за активностите во врска со еднаквоста помеѓу жените и мажите, контактирајте го:

Оддел за еднаквоста помеѓу жените и мажите
Генерална дирекција за човекови права
Совет на Европа
67075 Стразбур ЦЕДЕХ
тел. ++33 3 88 41 23 39
факс. ++33 3 88 41 27 05

¹ Албанија, Андора, Ерменија, Австрија, Азербејџан, Белгија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Хрватска, Кипар, Чешка, Данска, Естонија, Финска, Франција, Германија, Грузија, Грција, Унгарија, Исланд, Ирска, Италија, Латвија, Линхенштајн, Литванија, Луксембург, Малта, Молдавија, Холандија, Норвешка, Полска, Португалија, Романија, Руската Федерација, Сан Марино, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Швајцарија, бившата Југословенска држава Република Македонија, Турција, Украина, Обединето Кралство.

СОВЕТ НА ЕВРОПА

КОМИТЕТ НА МИНИСТРИ

Препорака Пре(2002)5 на Комитетот на министри до земјите членки за заштитата на жените од насилство²

(Усвоена од Комитетот на министри на 30-иот април 2002 на 794-оот состанок на замениците на министри)

Комитетот на министри, под условите од член 15 б од Статутот на Советот на Европа;

Потврдувајќи дека насилството врз жените е резултат на нееднаквоста на моќта помеѓу мажите и жените и води кон сериозна дискриминација на женскиот пол, и во рамки на општеството и во рамки на семејството;

Потврдувајќи дека насилството врз жените го прекршува и онеспособува или поништува уживањето на нивните човекови права и фундаменталните слободи;

Забележувајќи дека насилството врз жените претставува прекршување на нивниот физички, психолошки и/или сексуален интегритет;

Забележувајќи со загриженост дека жените често се субјекти на повеќекратна дискриминација врз основа на нивниот пол како и нивното потекло, и жртви на традиционалните или обичајните практики кои не се во согласност со нивните човекови права и фундаментални слободи;

Сметајќи дека насилството врз жените е спротивно на воспоставувањето на еднаквост и мир и претставува огромна пречка за безбедноста на граѓаните и демократијата во Европа;

Забележувајќи го со загриженост степенот на насилство врз жените во семејството, во било кој вид на семејство, и на сите нивоа на општеството;

Сметајќи дека борбата со оваа појава која влијае врз сите Европски општества и ги засега сите нивни членови е итна;

---

² Во согласност со Член 10.2ц од Правилата на процедурата на замениците на министри, Шведска го задржа своето право да се согласи или да не се согласи со параграф 54 од оваа препорака

Повикувајќи се на Последната декларација усвоена на Вториот совет на Европскиот самит (Стразбур 1997) на кој шефовите на државите и владите на земјите членки ја потврдија нивната решеност да се борат против насилството врз жените и сите видови на сексуална експлоатација врз жените;

Имајќи ги на ум одредбите на Европската конвенција за човекови права (1950) и судската практика на нејзините органи, кои го чуваат, *inter alia*, правото на живот и правото да не се биде подложен на тортура или на нечовечки или деградирачки третман или казна, правото на слобода и безбедност и правото на фер судење;

Сметајќи на Европскиот социјален прилог (1961) и Изменетиот Европски социјален прилог (1996), особено одредбите во врска со еднаквоста помеѓу жените и мажите во сферата на вработувањето, како и Дополнителниот протокол на Европскиот социјален прилог кој овозможува систем на колективни жалби;

Повикувајќи се на следниве препораки на Комитетот на министри до земјите членки: Препорака Бр. П(79) 17 во врска со заштитата на децата од насилен третман; Препорака Бр. П(85) 4 за насилството во семејството;

Препорака Бр. П(85) 11 за положбата на жртвата во рамки на кривичното право и процедура; Препорака Бр. П(87) 21 за помош на жртвите и спречување на виктимизација; Препорака Бр. П(90) 2 за социјални мерки во врска со насилството во рамки на семејството; Препорака Бр. П(91) 11 во врска со сексуалната експлоатација, порнографија и проституција и трговија со деца и млади луѓе; Препорака Бр. П(93) 2 за медицинско-социјалните аспекти на злоупотреба на децата, Препорака Бр. П(2000) 11 за акцијата против трговијата со луѓе за цел на сексуална експлоатација и Препорака Пре(2001) 16 за заштитата на децата од сексуална експлоатација;

Повикувајќи се на Декларациите и резолуциите усвоени на 3-тата Европска министерска конференција за еднаквоста помеѓу жените и мажите, оддржана од Советот на Европа (Рим, 1993);

Имајќи ја на ум Декларацијата на Обединетите Нации за елиминација на насилството врз жените (1993), Конвенцијата против транснационалниот организиран криминал на ОН и неговиот Протокол за спречување, сузбивање и казнување на трговијата со луѓе, особено жени и деца (2000), Платформата за акција усвоена на Четвртата светска конференција за жените (Пекинг, 1995) и Резолуцијата за понатамошни акции и иницијативи за имплементација на Пекингшката декларација и платформа за акција усвоена на Генералното собрание на ОН (23-та дополнителна сесија, Њу Јорк, 5-9 јуни 2000);

Имајќи ја на ум Конвенцијата за правата на детето на ОН (1989) како и нејзиниот Опционен протокол за продажбата на деца, детска проституција и детска порнографија (2000);

Исто така, имајќи ја на ум Конвенцијата на меѓународната организација на трудот Бр. 182 во врска со Забраната и непосредната акција за елиминација на најлошите видови на детски труд (1999) и Препораката (П 190) за најлошите видови на детски труд (1999);

Повикувајќи се на основните принципи на меѓународното хуманитарно право, а особено на 4-тата Женевска конвенција за заштита на цивилите за време на војна (1949) и дополнителните прв и втор Протокол;

Повикувајќи се на вклучувањето на полово-базираните кривични дела и сексуално насилство во Статутот на Меѓународниот кривичен суд (Рим, 17 јули 1998),

Им препорачува на владите на земјите членки да:

I. Да го испитаат своето законодавство и политики од аспект на:

1. гаранција за препознавање, уживање, користење и заштита на човековите права и основни слободи на жените;

2. преземање на потребни мерки, каде што е потребно, за осигурување дека жените се во можност да ги користат слободно и ефективно своите економски и социјални права;

3. осигурување дека сите мерки се координирани широм нацијата и концентрирани на потребите на жртвите и дека релевантните државни институции како и невладините организации (НВО) се поврзани со елаборацијата и имплементацијата на потребните мерки, особено тие што се спомнати во оваа препорака;

4. охрабрување на работата на сите нивоа на невладините организации вклучени во борбата против насилството врз жените и воспоставување активна соработка со тие невладини организации, вклучувајќи соодветна логистичка и финансиска поддршка;

II. Осознавање дека државите имаат обврска да се стремат да спречуваат, истражуваат и казнуваат акти на насилство, без разлика дали тие акти се сторени од државата или физички лица, и да обезбедат заштита за жртвите;

III. Осознавање дека насилството на мажите врз жените е огромен структурален и општествен проблем, базиран на нееднаквите врски на моќ помеѓу жените и мажите и затоа да се охрабри активното

учество на мажите во акциите насочени кон борбата против насилството врз жените;

IV. Да се охрабрат сите релевантни институции што работат на насилството врз жените (полицијата, медицинските и социјалните професии) да подготват среднорочни и долгорочни координирани акциони планови, кои ќе предвидуваат активности за спречувањето на насилството и заштитата на жртвите;

V. Промовирање на истражување, собирање податоци и вмрежување на национално и меѓународно ниво;

VI. Промоција на воспоставување на програми за високо образование и истражувачки центри на универзитетско ниво, кои се концентрирани на прашањата на еднаквоста, особено на насилството врз жените;

VII. Подобрување на интеракциите помеѓу научната заедница, невладините организации на терен, политичките одлучувачи и законодавството, здравството, образовните, социјалните и полициски тела со цел да се создадат координирани акции против насилството;

VIII. Усвојување и имплементирање на мерките опишани во прилогот на оваа препорака на начин кој што се смета за најсоодветен во смисла на националните околности и приоритети за оваа цел, да се размисли за создавање на национален акционен план за борба против насилство врз жените;

IX. Да се информира Советот на Европа за резултатите на национално ниво од одредбите на оваа препорака

Прилог кон препораката Пре(2002)5

Дефиниција

1. За целите на оваа препорака терминот насилство врз жените треба да се сфати како било кој акт на полово-базирано насилство, кое резултира со, или најверојатно ќе резултира со физичка, сексуална или психолошка повреда или страдање на жените, вклучувајќи закони или слични акти, принуда, или насилно лишување од слобода, без разлика дали се случува во јавниот или приватниот живот. Ова вклучува, но не е ограничено на следново:

а) насилство што се случува во семејството или домашната единица, вклучувајќи, *inter alia*, физичка и ментална

агресија, емоционално и психолошко малтретирање, силување и сексуална злоупотреба, инцест, силување помеѓу сопружниците, редовни или повремени партнери и луѓе што живеат заедно, злосторства извршени во името на честа, генитално и сексуално осакатување на жените и други традиционални практики кои се штетни за жените, како и присилни бракови;

- б) насилство што се појавува во пошироката заедница, вклучувајќи, *inter alia*, силување, сексуална злоупотреба, сексуално малтретирање и заплашување на работа, во институциите или на друго место, трговија со жени за целите на сексуална експлоатација и економска експлоатација и секс туризам;
- ц) насилство извршено или соизвршено од државата или нејзините службеници;
- д) прекршување на човековите права на жените во ситуации на вооружен конфликт, особено земање на заложници, присилно раселување, систематско силување, сексуално ропство, присилна бременост и трговија за целите на сексуална и економска експлоатација.

Општи мерки во врска со насилството врз жените

- 2. Одговорност и интерес на државите како и приоритет на националните политики е зачувување на правото на жените да не бидат субјект на било какво насилство од било која личност. Досега, државите можеа да се повикаат на обичај, религија или традиција како средство за прекршување на оваа обврска.
- 3. Државите членки треба да воведуваат, развиваат и/или да ги подобрат, каде што е потребно, националните политики против насилството врз основа на:
  - а) максимална безбедност и заштита на жртвите;
  - б) зајакнување на жените жртви со оптимална поддршка и структура на помош кои одбегнуваат секундарна виктимизација;
  - ц) прилагодување на кривичното и граѓанското право вклучувајќи ја судската процедура;
  - д) подигање на јавната свест и образование на децата и младите;
  - е) обезбедување на посебна обука за професионалци соочени со насилството врз жените;

ф) превенција на сите релевантни полиња;

4. Во оваа рамка, ќе биде неопходно да се постави, каде што е можно, на национално ниво и во соработка со, каде што е потребно, регионалните и/или локалните власти, владина координативна институција или тело одговорно за имплементацијата на мерки за борба против насилството врз жените како и редовно набљудување и евалуација на било која законска реформа или нова форма на интервенција на полето на дејството против насилството, во консултација со НВО и академски и други институции.
5. Истражувањето, собирањето податоци и вмрежувањето на национално и меѓународно ниво треба да се развива, особено во следниве области:
  - а) подготовка на статистички, поделени врз основа на полот, интегрирани статистики и заеднички показатели со цел подобро да се евалуира нивото на насилство врз жените;
  - б) средно-рочни и долго-рочни последици од нападите на жртвите;
  - в) последицата од насилството на тие кои се сведоци на тоа, интер алиа, во рамки на семејството;
  - г) здравствените, социјалните и економските трошоци на насилството врз жените;
  - д) проценка на ефикасноста на судството и правните системи во борбата со насилството врз жените;
  - е) причините за насилството врз жените, причините кои предизвикуваат мажите да бидат насилни и причините зашто општеството соизвршува такво насилство;
  - ж) објаснувањето на критериумите за мерење на успехот на полето на насилството;

Информации, јавна свесност, образование и обука

Државите членки треба:

6. да ги обработат и да и ги направат достапни на пошироката јавност соодветните информации во врска со различните видови на насилство и нивните последици за жртвите, вклучувајќи интегрирани статистички податоци, користејќи ги сите расположиви медиуми (весниците, радиото и телевизиската итн.)

7. да се мобилизира јавното мислење со организирање или поддржување конференции и кампањи за информации така што општеството ќе биде свесно за проблемот и неговите поразувачки ефекти на жртвите и општеството воопшто и можат затоа да дискутираат за насилството врз жените отворено, без предрасуди или потсвесни идеи;
8. да се вклучат во основните програми за обука на членови на полицијата, судски персонал и медицинското или социјалното поле, и елементи во врска со третманот на домашното насилство, како и сите останати видови на насилство кои влијаат на жените;
9. да се вклучат во сите програми за обука за одредени професии на овој персонал, информации и обука за да им се обезбедат средства за откривање и справување со кризни ситуации и го подобрат начинот на кој што жртвите се примаат, слушаат и советуваат;
10. да се охрабри учеството на овој персонал во специјализирани програми за обука, со интегрирање на подоцнежните во шема за наградување;
11. да се охрабри вклучувањето на прашањата поврзани со насилството врз жените во обуката на судиите;
12. да се охрабрат само-регулаторски професии, како терапевти, да развијат стратегии против сексуална злоупотреба кои можат да ги извршат личности на позиции на власт;
13. да се организираат кампањи за подигање на свеста за насилството на мажите врз жените, нагласувајќи дека мажите треба да бидат одговорни за нивните дела и да се охрабрат да ги анализираат и разделат механизмите на насилство и да применуваат поинакво однесување;
14. да се воведат или примени полова перспектива на образовните програми за човекови права и да се применат образовни програми за полот кои ќе даваат посебно значење на половата еднаквост и взаемниот респект;
15. да се осигура дека и момчињата и девојките добиваат основно образование што ги одбегнува социјалните и културните шеми, предрасудите и стереотипните улоги за половите и вклучува обука за вештини на проценување, со посебно внимание на младите луѓе кои имаат потешкотии на училиште; да ги обучат сите членови на професорската професија да го интегрираат концептот на половата еднаквост во нивните предавања;

16. да вклучат специфични информации во школските курикулуми за правата на децата, линиите за помош, институциите каде што ќе можат да бараат помош и личности на кои можат да им се обратат во доверба.

Медиуми

Државите членки треба да:

17. ги охрабруваат медиумите да промовираат не-стереотипен имиџ на жените и мажите врз основа на почитување на човековата личност и човековото достоинство и да избегнуваат програми кои се поврзани со насилство и секс; колку што е можно, овие критериуми треба исто така да се земат предвид на полето на новите информационални технологии;
18. ги охрабрат медиумите да учествуваат во информационите кампањи за да ја алармираат пошироката јавност за насилството врз жените;
19. ја охрабрат организацијата за обука за информирање на медиумските професионалци и да ги алармира за можните последици на програмите што се поврзани со насилство и секс;
20. ја охрабрат елаборацијата на правилата на однесување за медиумски професионалци, кои ќе го земат предвид прашањето на насилството врз жените и, под условите за приоритет на медиумските мониторинг организации, кои постојат или треба да бидат основани, да се охрабри вклучувањето на задачи кои се справуваат со прашањата во врска со насилството врз жените и сексизмот

Локално, реџионално и урбано планирање

Државите членки треба да:

21. ги охрабрат одлучувачите на полето на локалното, реџионалното и урбаното планирање да ја земат предвид потребата да се воспостави безбедност на жените и да се спречи појавување на насилни дела на јавни места;
22. Колку што е можно, да се преземат сите потребни мерки во оваа смисла, особено во врска со јавното осветлување, организацијата на јавниот транспорт и такси услугите, дизајнирањето и планирањето на паркинзи за коли и резиденцијални згради;

Помош за заштитата на живиите (прием, интервјуа и советување)

Државите членки треба да:

23. се осигураат дека жртвите, без дискриминација, ќе добијат непосредна и сеопфатна помош со координиран, мултидисциплиниран и професионален напор, без разлика дали тие ќе поведат жалба, вклучувајќи медицински и судски медицински преглед и третман, заедно со пост-трауматична психолошка и социјална поддршка како и правна помош, ова треба да биде обезбедено на основа на доверба, бесплатно и да биде на располагање 24 часа дневно;
24. особено, осигурување дека сите услуги и правни лекови на располагање на жртвите на домашно насилство им се пружени на жените имигранти на нивно барање;
25. ги преземат сите потребни мерки со цел да се осигураат дека собирањето на судски докази и информации се спроведува во согласност со стандардизиран протокол и видови;
26. обезбедат документација особено насочена кон жртвите, за да ги информираат на јасен и сеопфатен начин за нивните права, услугите што ги добиле и акциите кои можат да ги разгледаат или преземат, без разлика на тоа дали поднеле жалба или не, како и нивните можности да продолжат да добиваат психолошка, медицинска и социјална поддршка и правна помош;
27. промовираат соработка помеѓу полицијата, здравствените и социјалните служби и судскиот систем со цел да обезбедат такви координирани акции, и да го охрабрат и поддржат воспоставувањето на колаборативна мрежа на невладини организации;
28. го охрабрат воспоставувањето на служби за тревожење како анонимни, бесплатни телефонски линии за помош за жртвите на насилство и/или личности соочени или под закана од ситуации на насилство; редовно да ги следат повиците и да ги евалуираат податоците добиени од обезбедената помош со почит кон стандардите за заштита на податоците;
29. да се осигураат дека полицијата и другите тела за применување на правото, добиваат, третираат и советуваат жртви на соодветен начин, базиран на почитување на човековите суштества и достоинство, и да ракуваат со жалбите во дискреција; жртвите треба да се сослушаат без задржување од специјално обучен персонал во простории што се дизајнирани да воспостават врска на доверба помеѓу жртвата и полицаецот и да се осигураат, колку што е можно, дека жртвите на

насилство имаат можност да бидат сослушани од женски полицаец ако го сакаат тоа;

30. досега, да се преземат чекори за зголемување на бројот на жени полицајци на сите нивоа на одговорност; да се осигураат дека децата се соодветно згрижени на сеопфатен начин од специјализиран персонал на сите релеватни стадиуми (иницијален прием, полиција, одделот на јавниот обвинител и судовите) и дека помошта што се обезбедува е приспособена на потребите на детето;
31. преземат чекори за да осигураат неопходна психолошка и морална поддршка за децата;
32. кои се жртвите на насилство со основање соодветни установи и обезбедување обучен персонал да се грижи за детето од почетниот контакт до повратување; овие услуги треба да бидат обезбедени бесплатно;
33. да се преземат сите потребни мерки за осигурување дека ниту една од жртвите нема да претрпи секундарна (ре)виктимизација или каков било полово-несензибилиран третман од полицијата, здравствениот и социјалниот персонал одговорен за помош, како и судскиот персонал.

Кривично право; граѓанско право и судски институции

Кривично право

Државите членки треба да:

34. се осигураат дека кривичното право ќе го одредува секој акт на насилство врз една личност, особено физичко или сексуално насилство, како прекршување на физичката, психолошката и/или сексуалната слобода и интегритет на таа личност, а не само прекршување на моралот, честа и достоинството;
35. да се заложат за соодветни мерки и санкции во националното законодавство, овозможувајќи да земе замав и ефективна акција против сторителите на насилство и надоместување на злото што им е нанесено на жените кои се жртви на насилство. Особено, националното право треба да:
  - да го криминализира сексуалното насилство и силувањето помеѓу сопружници, редовни или повремени партнери и цимери;
  - да го криминализира секој сексуален акт сторен против лица кои не се согласуваат на тоа, и покрај тоа што не покажуваат знаци на отпор;

- да ја криминализира сексуалната пенетрација од каква било природа или со било какви средства на лица кои не се согласуваат на тоа;
- да ја криминализира секаквата злоупотреба на ранливоста на бремена, беспомошна, болна, физички или ментално хендикепирана или зависна жртва;
- да ја криминализира секаквата злоупотреба на позицијата на сторител, и особено на возрасен виз а ви дете

Граѓанско право

Државите членки треба да:

- 36. се осигураат дека, во случаи каде што фактите на насилство се утврдени, жртвите ќе добијат соодветна оштета за каква било претрпена парична, физичка, морална или социјална штета, согласно со степенот на оштетеност, вклучувајќи ги правните трошоци;
- 37. размислат за основање на финансиски системи со цел да се обесштетат жртвите.

Судски институции

Државите членки треба да:

- 38. се осигураат дека сите жртви на насилство се способни да поведат постапки како и, каде што е соодветно, јавни или приватни организации со правна способност да се заземат во нивна одбрана, или заедно со жртвите или во нивно име;
- 39. се создадат одредби за осигурување дека кривичните постапки можат да бидат поведени по иницијатива на јавниот обвинител;
- 40. да се охрабрат обвинителите да се однесуваат кон насилството врз жените и децата како поразувачки или одлучувачки фактор во одлучувањето дали да се подигне или да не се подигне тужба во јавен интерес;
- 41. ги преземат сите потребни чекори за да се осигураат дека сите фази во постапките, физичката и психолошката состојба на жртвата ќе се зема предвид и дека тие ќе можат да добиваат медицинска и психолошка грижа;
- 42. размислат за овозможување на посебни услови за сослушување на жртвите или сведоците на насилство со цел да се избегне повторувањето на сведочења и да се намалат трауматизирачките ефекти на постапките;

43. се осигураат дека правилата на процедурата спречуваат недозволено и/или понижувачко испрашување за жртвите или сведоците на насилство, земајќи ја предвид траумата што тие ја претрпеле со цел да се избегне понатамошна траума;
44. каде што е потребно, да се осигураат дека се преземени мерки за заштита на жртвите ефективно од закани и можни акти на освета;
45. да преземат специфични мерки за да се осигураат дека правата на децата се заштитени за време на постапките;
46. се осигураат дека децата се придружени, на сите сослушувања, од нивниот законски старател или возрасен по нивен избор, како што е соодветно, освен ако судот не одлучи поинаку;
47. се осигураат дека децата се способни да поведат постапки со посредништво на нивниот законски застапник, јавна или приватна организација или кој било возрасен по нивен избор одобрен од законските власти и, ако е потребно, да имаат пристап до бесплатна правна помош;
48. да се заложат, кој било ограничувачки период да не започнува се до денот кога жртвата ќе стане полнолетна, кога станува збор за сексуални престапи и кривични дела;
49. да се заложат барањето на професионална доверба да биде изземено како исклучок во случај на лица кои може да дознаат за случаи за деца жртви на сексуално насилство во текот на нивната работа, како резултат на извршените прегледи или информациите кои биле пружени во доверба

Програми за интервенција за стигорипелиите на насилство

Државите членки треба да:

50. организираат програми за интервенција создадени да се охрабрат сторителите на насилство да применуваат ненанасилна шема на однесување со помагање тие да станат свесни за нивните дела и да ја препознаат својата одговорност;
51. да му овозможат на сторителот да присуствува на програмите за интервенција, не како алтернатива на казна, туку како дополнителна мерка насочена кон спречување на насилство, учеството во такви програми треба да се нуди на доброволна основа;
52. размислат за воспоставување на специјализирани центри за интервенција одобрени од државата за насилни мажи и центри

за поддршка иницирани од НВО и здруженијата во рамки на расположивите ресурси;

53. да осигураат соработка и координација помеѓу програмите за интервенција насочени кон мажите и тие кои се занимаваат со заштита на жените

Дополнителни мерки во врска со сексуалното насилство

Генетска база на податоци

Државите членки треба да:

54. размислат за создавање на национални и Европски бази на податоци кои ќе го содржат генетскиот профил на сите идентификувани и неидентификувани сторители на сексуално насилство со цел да се воспостави ефективна политика за приведување на прекршителите, да се спречи повторното прекршување и да се запазат изложените стандарди од домашното законодавство и Советот на Европа на ова поле

Дополнителни мерки во врска со насилството во рамки на семејството

Државите членки треба да:

55. класифицираат сите видови на насилство во рамки на семејството како кривичен престап;
56. изменат и/или зголемат казните, каде што е потребно, за напад со умисла и тепање извршени во рамки на семејството, без разлика за кој член од семејството се работи;
57. да ја изземат прељубата како изговор за насилство во рамки на семејството;
58. размислат за можноста за преземање на мерки со цел да:
  - а. да им се овозможи на полициските сили да влезат во резиденцијата на лице во опасност, да го уапсат сторителот и да се осигураат дека тој или таа ќе се појават пред суд;
  - б. му се овозможи на судството да усвојува, привремени мерки насочени кон заштита на жртвите, забрана на сторител да контактира, комуницира или приближува на жртвата, живеење или влегување во одредени области;
  - в. воспостави компулсорен протокол за операција така да полицијата и медицинските и социјалните услуги ја следат истата процедура;

- д. промоција на проактивни услуги за заштита на жртвите кои ќе преземат иницијатива да контактираат со жртвата што поскоро од моментот кога е пријавено во полиција;
  - е. се осигура глатка соработка со сите релевантни институции, како што се полициските власти, судовите и сервисите за заштита на жртвите, со цел да и се овозможи на жртвата да ги преземе сите релевантни законски и практични мерки за добивање помош и преземање дејства против сторителот во рамки на временските ограничувања и без непожелен контакт со сторителот;
  - ф. да се криминализираат сите прекршувања на мерките применети на сторителите од властите
59. да се земе предвид, каде што е потребно, дозволување на жените имигранти кои биле/се жртви на домашно насилство независно право на престојување со цел да им се овозможи да ги напуштат нивните насилни сопрузи без потреба да ја наминат земјата домаќин

Дополнителни мерки во врска со сексуалното вознемирување

Државите членки треба да:

- 60. преземат чекори за забрана на сите однесувања од сексуална природа, или друго однесување врз основа на секс кое влијае на достоинството на жените на работа, вклучувајќи го однесувањето на претпоставените и колегите: сите однесувања од сексуална природа за кои сторителот ја користи својата позиција на моќ, без разлика каде се случува (вклучувајќи ситуации како соседски односи, односи помеѓу студенти и професори, телефонско вознемирување итн.). Овие ситуации претставуваат повреда на достоинството на лицата;
- 61. промоција на свеста, информации и спречување на сексуално вознемирување на работното место или во врска со работа или каде и да се случува и да се преземат соодветни мерки за заштита на жените и мажите од такво однесување.

Дополнителни мерки во врска со половото осакатување

Државите членки треба да:

- 62. го казнат осакатувањето на половите органи на жена или девојка без разлика дали се согласила или не; со полово осакатување се мисли на сечење на клиторисот, засечување, клиторидектомија и инфибулација;

63. го казнат лицето кое намерно учествувало, потпомогнало или охрабрило вид на женско полово осакатување, со или без согласност на лицето; такви дела ќе бидат казниви и кога се сторени само делумно;
64. организираат информации и кампањи за превенција насочени кон засегнатите популациони групи, особено иселеници и бегалци, за здравствените ризици за жртвите и кривичните казни за сторителите;
65. да се алармираат медицинските професионалци, особено докторите одговорни за пред и пост натални медицински посети и за набљудување на здравјето на децата;
66. да се организира заклучување или стапување на сила на билатерални договори во врска со спречувањето, и забраната на женско полово осакатување и кривичното гонење на сторителите;
67. да се размисли за можноста на доделување посебна заштита на овие жени како загрошена група за полово-базирани причини;

Дополнителни мерки во врска со насилството во конфликтните и пост-конфликтните ситуации

Државите членки треба да:

68. ги казнат сите форми на насилство врз жените и децата во ситуации на конфликт, во согласност со одредбите од меѓународното хуманитарно право, без разлика дали се случува во форма на понижување, тортура, сексуално ропство или смрт која е резултат на овие дејства;
69. го казнат силувањето, сексуалното ропство, присилна бременост, присилна стерилизација или друга форма на сексуално насилство или споредлива тежина како нетолерантно прекршување на човековите права, како кривични дела против човештвото и, кога се сторени во врска со вооружен конфликт, како воени злосторства;
70. да осигураат заштита на сведоците пред националните судови и меѓународните кривични трибунали кои судат за геноцид, злосторства против човештвото и воени злосторства, и да им обезбедат законски престој за време на постапките;
71. да осигураат социјална и правна помош за сите лица кои се повикани да сведочат пред националните судови и меѓународните кривични трибунали кои судат за геноцид, злосторства против човештвото и воени злосторства;

72. да размислат за обезбедување на статус на бегалци или субсидиерна заштита за причините на полово-основано гонење и/или обезбедување на резидентски статус на хуманитарна основа за жените жртви на насилство за време на конфликти;
73. да ги поддржуваат и финансираат НВО кои овозможуваат советување и помош на жртвите на насилство за време на конфликтите и во пост-конфликтни ситуации;
74. во пост-конфликтни ситуации, промоција на вклучувањето на специфични прашања за жените во реконструкцијата и политичкиот процес на обновување во загрозените области;
75. на национално и меѓународно ниво, осигурување дека сите интервенции во области кои се под влијание на конфликти се извршуваат од персонал на кој му е понудена полово-сензитивна обука;
76. поддршка и програмски фондови кои користат полово-сензитивен пристап во пружање помош на жртвите на конфликтите и придонесување во реконструкцијата и заложбите за репатријација по конфликтот;

Дополнителни мерки во врска со насилството во институционални средини

Државите членки треба да:

77. ги казнуваат сите видови на физичко, сексуално и психолошко насилство извршени или соизвршено од државата или нејзините службеници, без разлика дали се случува особено во затвори или поправни центри, психијатриски институции, итн;
78. ги казнуваат сите видови на физичко, сексуално и психичко насилство извршено или соизвршено во ситуации во кои одговорноста на државата или на трето лице може да биде побарана, например во интернати, пензионерски домови и други установи.

Дополнителни мерки во врска со неуспехот на почитување на слободата на избор во врска со репродукцијата

Државите членки треба да:

79. забранат присилна стерилизација или абортус, контрацепција врз основа на присила или сила, и пре-натална селекција на пол, и да ги преземат сите потребни мерки во врска со овие прашања.

Дополнителни мерки во врска со убиствата во името на честа

Државите членки треба да:

80. ги казнуваат сите видови на насилство врз жените и децата сторени во согласност со обичајот на убиствата во името на честа;
81. да ги преземат сите потребни мерки за спречување на убиствата во името на честа, вклучувајќи информативни кампањи насочени кон популациски групи и професионалци, особено судии и правен персонал;
82. го казнат секој кој со намера учествувал, помагал или охрабрувал убиство во името на честа;
83. ги поддржуваат НВО и другите групи кои се борат со овие практики

Дополнителни мерки во врска со раните бракови

84. забрана на присилни бракови, склучени без согласноста на вклучените лица;
85. преземање на потребни мерки за спречување и запирање на практиките во врска со продажбата на деца.

ОБЈАСНУВАЧКИ МЕМОРАНДУМ

I. Воведни забелешки

A. Основа

1. Насилството врз жените беше неистражена или табу тема повеќе години. Покрај нагласувањето на човековите права и претставувањето на машинерија за нивна заштита што послужи како лансирна рампа за кампањата против злоупотреба, насилството врз жените, за разлика од другите аспекти на половата нееднаквост, почна да се препознава во Европа во 1970-те и 80-ите. Постепеното откривање на постоењето и нивото на проблемот се совпадна со препознавањето на принципот на еднаквост помеѓу жените и мажите во правото. (de jure)³
2. Поттикната од феминистичките групи и невладините организации⁴, јавната свест за проблемот растеше: преку комбинација на мерки за практична поддршка и јавни кампањи овие организации помогнаа во тоа, насилството врз жените да стигне на агендата на властите.
3. Мерките преземени од владите и меѓународните организации ја нагласија универзалната природа на проблемот: Обединетите нации, Советот на Европа, Европската унија, и од неодамна, други организации како Организација за безбедност и соработка на Европа претставија широко поставени политики и стратегии.
4. По исцрпната консултација, коалициите на женските организации од секој континент лобираа на Светската конференција за човекови права на Обединетите нации (Виена, јуни 1993) половото насилство формално да се признае како фундаментално прекршување на женските човекови права. Овој став беше потврден во Платформата за акција усвоена на Четвртата светска конференција за жените (Пекинг, 4-15 септември 1995), кои ги повикаа владите да преземат интегрирани мерки за спречување и елиминација на насилството врз жените (погледнете го Поглавје VI.D на Платформата за акција)
5. Во 1994, Обединетите нации назначија Специјален известувач за насилството врз жените, неговите причини и последици, кој

---

³ Погледни ја хронологијата во Прилог 1.

⁴ Благодарейќи воглавно на нивната работа на терен, како поставувањето на информациони центри, засолништа за жртви, и др.

беше одговорен за документирање и анализирање на прашањето во светски рамки. Во некои региони, Меѓународните конвенции за насилството врз жените веќе беа воведени нпр. 1984 Интер-американска конвенција за спречувањето, казнувањето и искоренувањето на насилството врз жените.

6. Насилството врз жените во скоро време се појави на виделина, и истражувањето на ова поле и потрагата по решенија продолжува да привлекува внимание во повеќето држави членки на Советот на Европа.

Б. Главни карактеристики: универзален, повеќестран проблем

7. Насилството врз жените е тема што сеуште не е адекватно истражена. Појавувањето на прашања и нивните социјални одговори варираат низ државите членки на Советот на Европа. Некои земји се заплеткуваат во процесот додека другите имаат искуство од преку две децении во обидите да развијат нови начини за борба против насилството. Исто така има разлики помеѓу државите во врска со тоа кои особени видови на насилство се во фокусот на законската реформа, помош и интерес на медиумите.
8. Потоа, постои скриена страна на насилството, што произлегува од извршеното истражување во различни земји, дека за сите видови на насилство, бројот на пријавените и забележаните случаи е значително помал од вистинскиот број.
9. Врз основа на извршените студии и собраните податоци, се појавуваат голем број на широки карактеристики. Првата е универзалната природа на проблемот: насилството врз жените се појавува во сите земји и сите делови од општеството. Тоа влијае на луѓе од различни возрасти, етничко потекло и религии, без оглед на нивното професионално минато или лични околности, или ако припаѓаат на посебно национално малцинство.
10. Насилството може да заземе различни форми: вербално, физичко, сексуално, психолошко, економско или емоционално. Тоа може да биде извршено во рамки на семејството или домашната единица, или во пошироката заедница. Одредени економски проблеми (кои предизвикуваат невработеност или сиромаштија), политички кризи и вооружени конфликти (кои предизвикуваат големо иселување) можат да имаат поразувачки ефект, затоа што жените кои често се наоѓаат во опасни ситуации, стануваат главни цели⁵.

---

⁵ За различните видови на насилство, погледнете го Прилогот 2.

В. Законодавни разлики помеѓу државите членки на Советот на Европа

11. Постојат огромни законодавни разлики помеѓу државите членки на Советот на Европа. Два примера имаат особено влијание во оваа област претставуваат: дали правниот систем е советодавен или инквизиционен и дали постои Устав што ги заштитува човековите права. Создавачите влијаат на законодавната процедура повеќе од видот и содржината на законодавството. *Постоеноста на Устав, или меѓународни обврски кои можат или не можат да бидат дел од домашното право, ќе помогнат во одредувањето дали делата на насилство врз жените се прекршување на човековите права и фундаментални слободи.*
12. Друга важна разлика е тоа дека некои земји воведоа специфично законодавство и/или законодавни процедури, испраќајќи јасна порака дека насилството врз жените нема повеќе да се толерира.
13. Додека е сеуште рано да се говори за законодавни трендови, неодамнешните податоци покажуваат нова волја на државите членки да се справат со насилството, со тоа што некои држави воведуваат иновативни мерки како наредби за ограничување кои му забрануваат на сторителот да пристапи во домот на жртвата и/или други простории⁶.

Г. Потекло на препораката: работата на Совет на Европа⁷

14. Почнувајќи од доцните 1970-те, Советот на Европа а особено неговиот прв Комитет за унапредување на еднаквоста помеѓу жените и мажите, презеде низа на иницијативи за промоција на заштитата на жените од насилството.
15. Препораките биле подготвени врз основа на правата на помош на жртвите, правните лекови кои ги имаат на располагање и почитот кон нив во сите кривични постапки. Потребата за спречување и едукација исто така биле нагласени. Биле спроведени други анкети и беа формулирани⁸ предлози кои

---

⁶ Погледни ја студијата за Законодавството во државите членки на Совет на Европа на полето на насилството врз жените, објавена во јануари 2001 (документ ЕГ (2001) 3)

⁷ Ова поглавје содржи кратка содржина на претходната работа на Совет на Европа во борбата против насилството врз жените. Треба да се забележи, дека, се направени огромни напори во борбата против трговијата со луѓе за сексуална експлоатација, кои не се спомнати тука. За повеќе информации за оваа точка, погледнете ја Препораката Бр. П (2000) 11 на Комитетот на министри до државите членки за акцијата против трговијата со луѓе за сексуална експлоатација и нејзиниот објаснувачки извештај, или контактирајте го Одделот за еднаквост помеѓу жените и мажите, Совет на Европа ДГ 2, Ф-67075 Стразбур ЦЕДЕХ, тел: (00) (33) 3 88 41 2966; факс: (00) (33) 3 88 41 27 05, <http://www.humanrights.coe.int/equality>

⁸ До 1993, од работата на Совет на Европа за насилството врз жените произлегоа следниве документи:

доведоа до Третата европска министерска конференција за еднаквоста помеѓу жените и мажите (Рим, 21-22 октомври 1993) за Стратегиите за елиминација на насилството врз жените во општеството: медиумите и другите начини. Декларацијата и резолуциите⁹ усвоени од министрите на таа конференција содржеше нацрт за Акциониот план што требаше да биде проширен подоцна.

16. Оваа работа продолжи, и во 1997 Група на специјалисти кои работеа под покровителство на Управувачкиот комитет за еднаквост помеѓу жените и мажите (УКПЕ) и го финализираа Акциониот план за борба против насилството врз жените¹⁰.

17. Врз основа на тој план, биле организирани повеќе активности. Тие воглавно биле во форма на конференции и истражувачки семинари:

- Семинар за Промоција на еднаквост: заедничко прашање за мажите и жените (Стразбур, 17-18 јуни 1997);
- Информационен форум за Крај на домашното насилство: акции и мерки (Букурешт, 26-28 ноември 1998);
- Семинар за Мажите и насилството врз жените (Стразбур, 7-8 октомври 1999)¹¹.

Следните референтни документи исто така биле објавени:

- “Насилството врз жените, Компилација на текстови на Совет на Европа од 1995” (документ ЕГ (99) 14);
- “Законодавството во државите членки на Совет на Европа на полето на насилството врз жените” (документ ЕГ (2001)3).

18. Комитетот за еднакви можности на Парламентарното собрание на Совет на Европа исто така одржа семинар за Насилството врз

-
- извештај за сексуалното насилство врз жените, од Г-ѓа А Снер, презентирани на 15та Конференција за криминолошки истражувања (Стразбур, 22-25 ноември 1982) (ПЦ-ЦРЦ 582) 2 рев)
  - постапките на колоквиумот за насилство во семејството: мерки на социјалното поле (Стразбур, 25-27 ноември 1987)
  - Препорака Бр. П (90) 2 на Комитетот на министри до државите членки за социјалните мерки во врска со насилството во семејството (15 јануари 1990)
  - Сексуалното насилство врз жените: придонес за стратегијата за справување со различни видови на такво насилство во државите членки на Совет на Европа (ЕГ(91)1)
  - Комуникацијата од Комитетот на министри за практиката на систематско силување во Босна и Херцеговина (9 декември 1992)

⁹ Документ МЕГ-3(93)22. Читателите на кои им требаат понатамошни детали треба да пратат писмо до Совет на Европа, Ф-67075 Стразбур, ЦЕДЕХ

¹⁰ Документ ЕГ-С-ВЛ (97) 1. Погледнете ја содржината на акциониот план, документ ЕГ-С-ВЛ (98)1.

¹¹ Постапките на овие семинари се на располагање од Советот на Европа, Оддел за еднаквост помеѓу мажите и жените Ђ ДГ 2, Ф-67075 Стразбур ЦЕДЕХ. тел: (00) (33) 3 88 41 2966; факс: (00) (33) 3 88 41 27 05, <http://www.humanrights.coe.int/equality>

жените: од домашна злоупотреба до ропство (Бари, Италија, 4-6 ноември 1999). Собранието исто така неодамна усвои два текста:

-Препорака 1450 (2000) за насилството врз жените во Европа;

-Резолуција 1212 (2000) за силувањето во вооружени конфликти

Д. Авторите на препораката и нивниот пристап

19. Овие студии покажаа дека насилството е сеуште главен проблем во сите држави членки на Совет на Европа и постојана препрека за промоцијата и напредокот на женските права. Покрај неодамнешниот напредок, националните и меѓународните законски инструменти се неадекватни, додека насилството врз жените е сеуште присутно во сите делови на општеството.
20. Комитетот на министри и УКПЕ на Совет на Европа почувствуваа дека е важно да се гради врз завршената работа со одредување на водилки за воведување на сеопфатен систем за борба против насилството. Досега, Групата на специјалисти за заштитата на жените и младите девојки од насилството (ЕГ-С-ФВ) беше основана под водство на УКПЕ¹². ЕГ-С-ФВ се состоеше од девет експерта од различни држави членки на Совет на Европа¹³. Започна со работа во јуни 1998 и ја заврши својата задача во јуни 2000. За време на тој период, одржа пет работни средби.
21. Целта на групата беше да се подготви текст со законска референца, кој владите можат да го користат како основа за дополнување, изменување, прилагодување или создавање законодавство за успешна борба со насилството врз жените во секоја држава членка. За да и помогне во нејзината задача,

---

¹² Условите на приоритет на ЕГ-С-ФВ се следните:

Врз основа на досегашната работа во оваа област од УКПЕ, а посебно на Групата на специјалисти за борбата против насилството врз жените (ЕГ-С-ВЛ), и земајќи ја предвид работата на другите меѓународни институции, а посебно Специјалниот известувач на ОН и Платформата за акција на 4-та светска конференција за жените (Пекинг, 4-15 септември 1995), како и постоечките законски текстови, Групата е одговорна за: подготвување, посебно врз основа на Акциониот план од ЕГ-С-ВЛ и подготвителна студија, и земајќи го предвид Членот 3 од Европската конвенција за човековите права и основни слободи, нацрт препорака која содржи водичи за развој на националното законодавство насочено кон борба против насилството врз жените и младите девојки, посебно со идентификување на различните видови на насилство, мерките што треба да се преземат, лековите што треба да им бидат на располагање на жртвите ѓ и други одредби кои Групата ги смета за корисни

¹³ Групата содржеше девет специјалисти од различни држави членки на Совет на Европа, назначени од УКПЕ на начин кој обезбедуваше фер географска дистрибуција помеѓу државите и еднаква застапеност на различните правни системи. Членовите мораа да бидат лица со искуство во подготвување законодавство на национално ниво и темелно познавање на областите на правото (граѓанско, кривично итн.) релевантно во борбата против насилството врз жените, или кои што работеле во националните комисии одговорни за испитување на законодавството на ова поле. Тие беа од следниве држави: Австрија, Белгија, Франција, Исланд, Италија, Романија, Руската федерација, Шпанија и Турција.

Групата се запозна со поранешните текстови и работа на Советот на Европа, Член 3 од Европската конвенција за заштитата на човековите права и нејзината судска практика, релевантните меѓународни текстови (особено текстовите на Обединетите нации) и постоечкото национално законодавство. Групата се обиде да собере колку што е можно повеќе документација, вклучувајќи примери на национални закони и системи кои се докажале ефективни и каде што е можно, биле евалуирани. Ова им овозможило да конструираат низа на оптимални модели во секоја област - листа на најдобри стандарди и практики - како основа за нивната работа. Препораката им дава на државите членки листа на мерки кои можат да помогнат во заштитата на интересите на жртвите во пракса, да ги заштитат нивните права и да ги спречат сите видови на насилство врз жените.

22. Овие мерки обезбедуваат низа на водилки за кои државите можат да одлучат дали да ги применат, во согласност со националните околности.

II. Коментари на препораката

A. Личен делокруг на примената: дефиниција на вклучените личности

23. Авторите започнаа со анализа на делокругот на препораката. Прашањето на машки жртви беше истражено врз основа на извршените студии во одредени држави за машки жртви на насилство извршено од жени¹⁴. Свесни за фактот дека статистички, таквите случаи се сеуште малку, и имајќи ги на ум вистинските услови за нивна споредба (види ја фуснотата 10), авторите на препораката ги дефинираа тие што се вклучени во насилството како што следи.
24. Жените: со придржувањето кон нивните услови на споредување, авторите одлучија да се концентрираат на насилството врз жените. Препораката се занимава со насилството извршено врз жените низ нивниот животен век, од раѓање до смрт, и ги

---

¹⁴ Посебно, авторите ги испитаа извештаите според кои, во изминатите триесет години, дискусијата за домашно насилство имаше тенденција да ги одредува мажите во улога на агресори а жените во улоги на жртви што резултираше со тоа што сега, во Обединетото Кралство, машките жртви добиваат мало внимание од владата и пошироката заедница. Според овие извештаи, постојат преку 45 домови за тепани жени и нивните деца во Англија и Велс, а ниту една установа финансирана од државата за мажите, кои немаат на кому да се обратат, ниту за информации. Изгледа дека мнозинството на машки жртви на насилство чувствуваат дека, воглавно, полицијата и социјалните агенции не ги поддржуваат, и во некои случаи, се непријателски настроени. На 7 јануари 1999, програмата Канал 4 (Диспечери) во извештај за стотина мажи кои претрпеле домашно насилство откри како 25% од овие мажи - и не само женскиот партнер што ги нападнал - биле уапсени од полицијата кога побарале помош. Само седум од жените биле уапсени, а од нив ниту една не била осудена. Погледнете ја Студијата 191 за Домашно насилство : Откритијата од новата Британска криминолошка анкета само-пополнувачки прашалник од Катриона Мирлес-Блек и Физичката агресија на жените и мажите врз нивните партнери: Квантитативна анализа од Џон Арчер, Универзитетот на Централен Ланкашир, Обединето Кралство.

вклучува девојките. Изборот беше направен поради неколку причини:

- посебните карактеристики на насилството врз жените кои се разликуваат од другите видови на насилство. Насилството врз жените е изразување на доминацијата на еден пол над другиот, и често е толериран од општеството. Насилството врз девојките е често демонстрација на културна или религиозна традиција кои ги репродуцираат истите модели;
- условите на споредност и компетенција на УКПЕ, кои се поврзани со прашањата во врска со женските права и еднаквоста помеѓу жените и мажите

25. Заради истите причини, подготвачите на нацртот одлучија да се концентрираат воглавно на насилството врз жените без, целосно да ги исклучат младите момчиња, особено во случајот на насилството извршено во рамки на семејството или домашната единица. Различни делови на текстот поради тоа се однесуваат на мерките насочени кон децата кои се жртви на насилство¹⁵.

26. Девојките/ децата: препораката е базирана на дефиницијата од Конвенцијата за правата на детето на ОН¹⁶: дете е секое човечко суштество над возраста од 18 години освен ако правото кое се применува на детето, предвидува здобивање со полнолетство порано.

27. Девојките ги искусуваат истите видови на насилство што ги искусуваат жените. Во сегашно време, тие изгледа дека се дури поранливи што се должи на фактот дека се под постојан притисок, вклучувајќи и сексуален притисок, брзо да пораснат. Одредени видови на насилство се повеќе поврзани со девојки: присилни бракови и многу рани бракови, инцест, сексуално осакатување, насилство извршено од други млади луѓе (групно силување). Што се однесува до инцестот, авторите ги вклучуваат делата сторени од кои било членови на семејството како и личностите кои повремено го делат домот со жртвата: условот може да се примени на кој било возрасен кој го злоупотребува неговиот или нејзиниот авторитет.

28. Сето насилство извршено врз девојките има многу тешки реперкусии во подоцнежната возраст и често ги спречува од водење на потполн и задоволувачки живот. Долгорочната

---

¹⁵ Овие се предвидените мерки во прилогот во врска со кривичното право, граѓанското право и судските постапки

¹⁶ Усвоена од Генералното собрание на ОН со резолуција 44/25 од 20/11/89.

континуирана грижа треба да биде обезбедена за да им се помогне на девојките да се соочат со злоупотребата што ја претрпеле. Трошокот на таков третман треба да го сноси општеството.

29. Во текот на нивната работа, авторите го дознаа фактот дека насилството ги погодува момчињата кои, како и девојките, се жртви, или треба да се соочат со последиците на домашното насилство како и од насилството извршено надвор од семејството (насилство во школо, педофилија, сексуална експлоатација итн.).
30. Жртвите: иако не постои работа како што е типичен профил на жртвата, анкетите¹⁷ покажаа дека жените, без разлика на социјалното потекло, ги искусуваат сите видови на насилство¹⁸. За жртвите кое било насилство има влијание на нивната физичка и/или ментална благосостојба и некои видови на злоупотреба може да бидат во тек или да продолжат во текот на животот. Виктимизацијата на искусвено ниво често вклучува комбинација на различни видови на насилство и злоупотреба и додека не постои ништо предвидено во врска со процесот жените кои претрпеле физичка злоупотреба во детството е поверојатно да претрпат насилство во подоцнежниот живот¹⁹.
31. Сторителите: во повеќето случаи, злоупотребата на жените и децата ја извршуваат мажите. Додека нападите и злоупотребата на жените се случува, и треба да им се посвети внимание, авторите биле внимателни тоа малцинство на случаи да не им го одврати вниманието од централното прашање - дека машкото насилство врз жените е ендемично во поголемиот број на општества. Меѓународното истражување исто така покажа дека е поверојатно жените да искушат насилство од мажите што ги знаат, особено роднини и партнери. Во некои случаи, како и да е, мажите за кои станува збор се или познаници или непознати²⁰.
32. Насилството врз жените се извршува во широк распон на врски и локации. Злоупотребата се извршува од: членови на семејството, сегашни и поранешни сексуални партнери, други роднини и пријатели, познаници (колеги и клиенти), тие на различни позиции на моќ (шефови и претпоставени во

---

¹⁷ Посебно погледнете ја Енвеф анкетата спроведена во 2000 во Франција, извршена од Одделот за женски права и Државниот секретар за женски права (месечен билтен на Институтот за национална демографија бр. 364, јануари 2001).

¹⁸ Енвеф анкетата покажа дека насилството, посебно домашното насилство, е блиску поврзано со возраста: младите жени (20-24) двојно повеќе имаат шанси да претрпат насилство отколку старите жени.

¹⁹ Таквите жени пет пати повеќе имаат шанси да претрпат физичко насилство (11% наспроти 2% на жени кои не биле злоупотребувани) и четири пати повеќе шанси да претрпат сексуално насилство од нивниот сопружник (4% наспроти 1%). Извор: Енвеф анкетата.

²⁰ Ова посебно се однесува на групите на жени кои не живеат со мажи, нпр. лезбејки, инвалидизирани жени или постари жени кои живеат сами.

хисеарархијата, доктори, терапевти, грижителите, религиозни водачи, учители, полиција, војска, административен персонал) и непознати. Нападите обично вклучуваат еден напаѓач, иако не се невообичаени и повеќе напаѓачи.

33. Државата: авторите почувствуваа дека државата е клучен играч во борбата против насилството, и дека владите имаат одговорност да создадат клима на нула толеранција за насилство, со преземање соодветни мерки и создавање систем на заштита и превенција. Во овој случај, и врз основа на Европските примери²¹, препораката одредува низа на мерки и предлага иницијативи што владите на државите членки можат да ги усвојат и имплементираат.

Б. Преамбула

34. Преамбулата накратко ги изложува настаните што водат кон криминализирање на сите видови на насилство врз жените и девојките, како што е нагласено во различни меѓународни инструменти кои се однесуваат на тоа.

Параграф 1-5

34. Преамбулата ги поставува основните принципи на кои е базирана препораката во целост. Таа ја сплотува самата суштина на текстот, нагласувајќи дека Комитетот на министри го одредува насилството врз жените како многу сериозен фактор што го спречува уживањето на човековите права. Овој принцип сега го препознава меѓународната заедница.

35. Што се однесува до универзалната природа на феноменот и различните форми што насилството може да ги заземе, погледнете ги коментарите горе (под воведни забелешки)

Параграфи 6-

37. Настрана од основните принципи, преамбулата нагласува дека насилството врз жените доста го загрижува општеството. Ја вклучува основната семејна единица и, особено во неговите екстремни видови, како трговијата со луѓе, претставува закана за демократијата како целина.

---

²¹ Забележливи примери претставуваат двата меморандума за политика издадени од Холандија во 1982 и 1990, кои се однесуваат на човековите права и законодавството, спроведувањето на законите, превентивни мерки, истражување и поддршка на жртвите. Биле иницирани низа на акциони програми во Норвешка во 1983 за борба против насилството врз жените, во 1986 со посебен акцент на домашното насилство и во 1992-93 за сексуалната злоупотреба на децата. Бил основан независен комитет од Ирското министерство за правда за ревизија на законската рамка за жените и девојките кои пријавуваат насилство врз нив. Во 1997, Швајцарија ја започна својата прва национална кампања за подигање на свеста за насилството врз жените. Во 2000, Франција спроведе анкета (види ги претходните забелешки) и во јануари 2001 одржа втора национална конференција за насилството врз жените.

38. Оваа изјава се базира делумно на големиот трошок на насилството врз жените кој само во неколку земји почнува да се препознава. Товарот го носат жените, но исто така постојат значајни трошоци за државата. Тие вклучуваат: кривични и граѓански истраги и постапки, трошоци за здравството (се мисли на физичко и ментално здравје); изгубени денови на работа; обезбедување на привремено и постојано престојување и академски неуспех меѓу децата чии животи се пореметени од домашното насилство. Методите за пресметување на финансискиот трошок на насилството, започнуваат да се развиваат²². Цифрите што се добиваат, претставуваат само груба слика.

39. На основно ниво, авторите нагласија дека е невозможно да се пресмета опсегот на губитокот на општеството од тоа што жените не се слободни, еднакви и безбедни; ниту е можно да се измерат разграничувањата на живеењето со закана и реалноста од полово насилство.

Параграфи 9 до 18

40. По краткиот опис на контекстот во кој насилството врз жените и девојките се случува во Европа, преамбулата се навраќа на главните меѓународни инструменти во оваа област.

41. Вреди најпрвин да се спомене, дека во Финалната декларација усвоена на вториот Самит на Совет на Европа (Стразбур 1997), шефовите на државите и владите на Советот на Европа ја потврдија нивната определба за борба против насилството врз жените и младите девојки и сите видови на сексуално искористување.

42. Во нивната работа, авторите постојано се навраќаа на принципите што се нагласени во Европската конвенција за човекови права (1950) и судската практика на телата на Конвенцијата, Европскиот социјален прилог (1961) и Изменетиот социјален прилог (1996), дополнителниот протокол кон Европскиот социјален прилог кој воспоставува систем на колективни жалби (1995), и Европската конвенција за практикување на детските права (1996), кои се фундаментални за активноста на Советот на Европа. Тие исто така ги земаа предвид принципите произлезени од текстовите на ОН, особено Декларацијата за елиминација на насилството врз жените (1993) и Платформата за акција усвоена на Четвртата светска конференција за жените (Пекинг, 1995) и продолжението (види ги усвоените мерки на специјалната сесија на Генералното собрание на ОН со цел за понатамошно имплементирање на Платформата за акција)²³

²² Проценките компајлирани во Австралија обезбедуваат слика за цифрите: годишниот трошок поврзан со домашното насилство е 1.5 билиони долари во Нов Јужен Велс; во Квинсленд, годишниот трошок на домашното насилство е проценет на 557 милиони долари, а тој на силување и сексуален напад на 63 милиони долари. Погледнете ја студијата за Цената на насилството Ђ Цената на машкото насилство врз жените во Финска, Статистики Финска и Совет за еднаквоста, Хелсинки, 2001. Оваа студија ја дава бројката на повеќе од 50 милиони евра како евалуација на трошокот на машкото насилство врз жените во Финска за 1998 година.

²³ 23-та специјална сесија, Њу Јорк, 5-9 јуни 2000.

43. Преамбулата исто така содржи низа на препораки усвоени од Комитетот на министри и Парламентарното собрание, за што беше направена споредба кога се подготвуваше текстот.

В. Одредби на препораката

44. Препораката е насочена кон државите членки и ги повикува да ги инкорпорираат изложените принципи во соодветното национално законодавство, изменувајќи го каде што е потребно. Во духот на текстот, следните одредби мора да ги сочинуваат *основниите принципи* на акцијата на владата во борбата против насилството.

Точка I

Параграф 1

45. Текстот повикува на Членот 3 од Декларацијата за елиминација на насилството врз жените на ОН и на Членовите 2,3,5,6 и 14 од Европската конвенција за човекови права. Навистина, правата што државите мора да ги обезбедат се задолжителен дел од Европската конвенција за човекови права и сите држави членки на Советот на Европа пристапиле кон овој правно-обврзувачки текст. Овој параграф го повикува принципот што е базиран на законски текстови.

Параграф 2

46. Авторите сакаа да ја нагласат важноста на економските и социјалните права во борбата против насилството и особено тешкотиите со кои се соочуваат жените кои не се економски независни со цел да се запре насилна ситуација, особено со спречување на заедничко живеење со насилникот. Општо, студиите на овој предмет покажуваат дека подобрата заштита на економските и социјалните права на жените претставуваат важна алатка за спречување на насилството²⁴. Економските и социјалните права треба да бидат сфатени како правата наведени во главните релевантни меѓународни законски текстови, како Меѓународниот прилог за економски, социјални и културни права (1966), Европскиот социјален прилог (1961) и Изменетиот европски социјален прилог (1996).

Параграф 3 и 4

47. Акцијата што ќе ја преземат државите вклучува различни групи и власти. Реформата на кривичното право, препознавањето и плаќање отштета на жртвите и казнувањето на прекршителите ќе бидат задачи на Министерството за правда; информации, подигање на свеста и обука за полицијата и за медицинскиот и социјалниот персонал ќе бидат

---

²⁴ На пример, Енвеф анкетата спроведена во Франција во 2000 покажа дека домашното насилство е почесто меѓу невработени жени и жени кои добиваат минимален доход (РМИ) (14%) отколку помеѓу жените кои се вработени или се домаќинки (9%)

задолженија на три други министерства; меѓународната акција ќе биде одговорност на Министерството за надворешни работи, додека еднаквите можности, вработувањето и образовните мерки ќе бидат должност на другите министерства. Министерствата, исто така, ќе треба да работат со организациите на работодавците, синдикатите и невладините организации. Тоа бара висок степен на координација помеѓу властите, државните институции и невладините организации, со латтер што игра голема улога на теренот. Целта е да се потпомогне соработката и координацијата помеѓу сите засегнати агенции. Поддршката на невладините организации треба да им овозможи да применуваат тековна стратегија, а тоа бара одржливо финансирање.

Точка II

48. Овој краток параграф се справува со комплексно прашање, кое е сеште неразвиено: одговорноста на државите во врска со насилството.

49. Целта на авторите била да ги одразат екстремно сериозните случаи на насилство врз жените и децата извршени од државата, или државните службеници (нпр. полицајци и безбедносен или воен персонал) што претставува посебно големо прекршување на човековите права, препознаени како тортура или дури како злосторства против човештвото ако се случуваат повремено (погледни долу Дополнителни мерки во врска со насилството во конфликтни пост-конфликтни ситуации). Европскиот суд за човекови права го разгледуваше случајот на Ајдин против Турција²⁵ и констатираше силување и насилен третман на женски притвореник од државен службеник, оценето како тортура и прекршување на Член 3 од Конвенцијата.

50. Слична логика може да се примени во врска со насилството што се извршува или може да биде извршено во институции, а особено во затворите.

51. Покрај ова, се појавува проблематична област во врска со одговорноста на државата која произлегува од дела на приватни индивидуалци.

52. Трендот на повикување на одговорност на државите за дела сторени од приватни лица е базиран на нееднаквата *de facto* заштита според законските одредби на жените-субјекти на насилство. Член 2(е) од Конвенцијата за елиминација на сите видови на дискриминација врз жените гласи дека се бара од странките да ги преземат сите соодветни мерки за елиминација на дискриминацијата врз жените од која било личност, организација или претпријатие. Членот 16 експлицитно се осврнува на дискриминацијата во семејството и Општата препорака Бр. 19 на Комитетот за елиминација на дискриминацијата врз жените (КЕДЖ) го вклучува семејното насилство во својот делокруг. Во

---

²⁵ 57/1996/676/866

препораката Бр. 19 нагласено е дека: Државите, исто така, може да бидат одговорни за приватни дела ако не успеат да дејствуваат да го спречат прекршувањето на правата или да ги откриваат и казнуваат делата на насилство, и да обезбедат надомест на штета.

53. Учесниците на Третата европска министерска конференција за еднаквоста помеѓу жените и мажите (Рим, 21-22 октомври 1993) организиран од Советот на Европа, усвои Декларација во која тие забележаа дека е запазена одговорноста на државите во врска со делата на насилство извршени од јавни службеници и дека исто така може да биде запазена во врска со приватни дела на насилство ако државата не презема дејства со доволен интензитет за спречувањето на прекршувањето на правата или откривањето на дела на насилство, да ги санкционира и да обезбеди поддршка за жртвите. Седум години подоцна, ова беше повторно нагласено во Финалниот документ за исходот на понатамошните дејства и иницијативи за имплементација на Пекингшката декларација и Платформа за акција, усвоена од Генералното собрание на Обединетите нации (Њу Јорк, 5-9 јуни 2000)

Точка III

54. Препораката ги нагласува структуралните причини за насилството врз жените. Авторите почувствуваа дека насилството врз жените треба да се сфати во социјален контекст, а не како низа на индивидуални неповрзани настани. Тоа е резултат на социјална конструкција на посебен вид на машкост (агресивна машкост) збир на традиции, навики и верувања Ѓ кои им дозволуваат на сторителите (воглавно мажи) да го претпоставуваат правото да користат насилство како начин на користење на нивната доминација и контрола. Ова не значи дека мажите не се индивидуално одговорни за своите дејства. Членовите на сите заедници имаат колективна должност да го осудат насилството врз жените и да и дадат голема важност на безбедноста на жртвите на насилство. Секој, секаде мора да одбие да го толерира насилството врз жените и да го одржи верувањето дека ниту една жена не заслужува насилство и дека употребата на насилство е кривично дело²⁶.

Точка IV

55. Авторите сметале дека два елемента се многу важни: подготовката на акциони планови кои содржат конкретни мерки за имплементација на национално, регионално и локално ниво, и вклучувањето на сите соодветни институции и професии да ги спроведат овие акциони планови во практика. Информациите и знаењето здобиено преку размената на искуства и практики помеѓу државите и невладините организации кои имаат поставено одредени

²⁶ Погледнете ги посебно заклучоците на семинарот одржан од Советот на Европа во Стразбур во 1999 за Мажите и насилството врз жените, и тие на Форумот одржан во Романија во 1998 Ставање крај на домашното насилство: дејства и мерки.

Европски програми (како DAFNE програмата) може да се искористат кога се подготвуваат такви акциони планови.

Точка V, VI i VII

56. Авторите сакаа да ги повикаат владите да ги поддржат истрагите против насилството, како клучен фактор во постигнување на подобро разбирање за проблемот и претставување поефективни мерки за спречување и справување со него. Целта е со оваа истрага да се формира основа за конкретна акција. Во тој случај, врската помеѓу истрагата и другите сектори мора да биде силна и координирана: авторите забележаа дека насилството врз жената е предмет кој бил делумно истражуван, сакајќи да нагласат дека соработката помеѓу истражувачите и донесувачите на одлуки е клучна за да се изврши ефикасна акција.

Точка VII

57. Поради големите законодавни разлики помеѓу државите членки на Советот на Европа, некои од мерките наведени во препораката може да не важат за сите од нив. Тоа зависи од секоја држава да ги селектира мерките кои се потребни за дополнување и изменување на нивните политики за жени и млади девојки кои се изложени на насилство.

III. Прилог кон препораката

Дефиниции

Параграф 1

58. Дефинирањето на насилството врз жените не е лесно, затоа што е концепт што прифаќа повеќе од едно толкување. Различните меѓународни инструменти и националните текстови за темата го дефинираат насилството врз жените во повеќе или помалку широки термини. Меѓународната политика, како што изгледа, му дава растечки акцент на домашното насилство, и неговото влијание на сите членови на семејството, вклучувајќи ги децата. Додека овој вид на насилство е вклучен во рамките на нивното поле на интерес, авторите сакаа да усвојат широк, сеопфатен пристап одобрен од Обединетите нации, кој ги вклучува сите видови на насилство²⁷.

59. Избраната дефиниција ги покрива сите видови на полово-базирано насилство без оглед на тоа каде и од кого е извршено, и без разлика на околностите. Листата на делата содржани под а) б) ц) и д) не е потполна²⁸. Прилогот 2 на овој извештај содржи извадоци од Акциониот план за борбата против насилството врз жените кои авторите ги користеле како основа за подготовка на препораката.

Општи мерки во врска со насилството врз жените

Параграф 2

60. Одговорност на државите е да се осигураат дека основните права наведени во параграф 18 не се прекршуваат. Имајќи на ум дека наведените причини со цел да се оправдаат одредени практики како полово осакатување, убиства во име на честа, рани бракови или ритуална злоупотреба²⁹, авторите беа решени да исклучат каков било исклучок од ова правило, кое не може да биде прекршено од причини поврзани со обичај, религија, традиција, итн. Може да се направи споредба со Платформата за акција усвоена на Четвртата светска конференција за жените, Стратешка цел Д1, параграф 124а

---

²⁷ Погледнете ја Декларацијата за елиминација на насилството врз жените на ОН (1993) и Платформата за акција усвоена на Пекингшката конференција (поглавје ИВ.Д)

²⁸ Обезбедени се специфични мерки во препораката во врска со посебните видови на насилство.

²⁹ Во Извештајот на Канадската студиска група (Канадска дискусија за насилството врз жените, Промената на пејсажот: Ставање крај на насилството - достигнување на еднаквост, 1993, Министерство за резерви, Отава) ритуалната злоупотреба е дефинирана како комбинација од тешка физичка, сексуална, психолошка и духовна злоупотреба користена систематски и во комбинација со симболи, церемонии и/или групни активности што имаат религиозен, магичен или натприроден карактер. Жртвите се тероризирани со повторувачка злоупотреба и индоктринирани во верувањата и практики на култот или групата (стр. 45).

Параграфи 3-5

61. Авторите сакале да ги повторат и да ги појаснат основните принципи содржани во одредбите на препораката (видете ги точките 1, 4, 5, 6 и 7. Овие параграфи ги објаснуваат во детали елементите што треба да ги содржат националните политики против насилство (параграф 3) потребните модалитети за координирање на мерките за борба против насилството (параграф 4) и главните сектори каде што треба да се одвиваат истрагите (параграф 5)

Информации, јавна свест, образование и обука

Параграфи 6 до 13

62. Информациите и подигањето на свеста се две главни алатки за спречување. Собирањето на информации (по можност преку создавање бази на податоци) е витално за воведување на ефективна политика за подигање на свеста. На европско ниво, важно е да се воспостават критериуми за собирање на споредливи податоци, со цел да се подигне јавната свест не само ширум нацијата туку и низ Европа. Информационите кампањи треба да се стремат да ја информираат и образуваат јавноста, а особено жртвите³⁰.

63. Дополнително, препораката застапува создавање или развивање на национални иницијативи за членовите на сите засегнати професии. Тие треба да се сфата во широка смисла што вклучува: судии, тужители, службеници на судот, полиција, службеници за условни казни, затворски чувари, социјални работници, психолози, психијатри, доктори и посебно педијатри, сестри, персонал за итни случаи, учители, младински работници, советници, преведувачи, работници за кризни ситуации вклучувајќи ги тие што работат во служба за итни случаи, персонал на социјално осигурување, работници за бегалци, имиграциони работници, владини службеници и создавачи на политика.

64. Овие курсеви за обука треба да содржат заедничко јадро концентрирано на дефиницијата, видовите и степенот на насилство врз жените, нејзиното влијание на жртвите, начинот на кој извршителите порекнуваат и одбиваат одговорност, и финансиските и социјалните трошоци на насилството. Потребите и искуствата на посебни групи на жени исто така треба да бидат вклучени. Специфични дополнителни елементи треба да се концентрираат на посебната улога што секоја група може да ја игра во развојот на нула толеранција.

65. Овие одредби треба да станат редовни елементи во професионалните квалификации и курсеви за обука, и редовните сесии

---

³⁰ Акцискиот план за борбата против насилството врз жените (документ ЕГ-С-ВЛ (97)1) содржи примери на успешни информационал кампањи како Нула толеранција кампањата во Единбург, Шкотска (Обединето Кралство) (поглавје ВИИ и прилог И)

за ново истражување и политики треба да бидат на располагање. Свеста за насилството врз жените и врската со прашањата на еднаквоста треба да бидат формален оценувачки фактор во пофалбата на изведбата на персоналот.

Параграфи 14 до 16

66. Образованието исто така има клучна улога во борбата против насилството врз жените и децата, без разлика дали краткорочно, преку подигање на свеста, или долгорочно, со предизвикување на претпоставките и ставовите што се во самиот корен, и помошта да се извршат структурални нееднаквости. Јасно, едукаторите во секој контекст и на секое ниво имаат одговорност потполно да учествуваат во овој напор додека владите имаат должност да ја воспостават општата рамка во чија рамка ќе се врши образованието, како и потребните установи.

Медиуми

Параграфи 17 до 20

67. Медиумите формираат влијателна група во модерните општества. Тие ги пренесуваат информациите на различни начини (печатење, ТВ и радио, рекламирање, кино, Интернет, телефон, книги и конференции) и нивното влијание во прашањето за насилството врз жените и девојките може да биде комплексно - негативно кога тие охрабруваат насилство со нагласување на стереотипи, позитивно кога ја информираат јавноста и ја подигаат свеста. Почитувајќи ја слободата на печатот, владите можат да размислат за преземање мерки да ги направат медиумите свесни за делокругот на нивното влијание во двата случаја, со перспектива на зајакнување на нивната соработка.

68. Досега, препораката нагласува дека саморегулирањето на медиумите може да придонесе за подобро разбирање на медиумите професионалци за проблемите поврзани со насилството врз жените.

Локално, регионално и урбано планирање

Параграфи 21 и 22

69. Според спроведените студии од криминолозите, локалното, регионалното и урбаното планирање може да помогне да се подобри безбедноста во градовите или барем да се намали чувството на несигурност. Препораката се однесува на низа од мерки кои, иако спаѓаат под локално и регионално планирање и/или градско планирање, се фактори во овозможување на поголема безбедност за јавноста воопшто и посебно на жените. Тие вклучуваат: намалување или елиминација на високоризичните (слабо осветлени и надгледувани) области, не обраќајќи внимание на канцеларии во посебни области, кои се напуштени по 5 часот попладне, станици на

јавниот превоз (абтобус, метро, железница) во обезбедени области, обезбедување на безбедносни патроли, развој на општествена политика, поставување на локални точки и центри за помош на јавноста во итни случаи, основање комитети во соседствата, обиди за задржување на луѓето во градовите и да се избегне ситуација во која тие живеат во предградија и градските центри се напуштени по полноќ, правење градовите да бидат похумани³¹.

Помош и заштита на жртви (прием, третман и советување)

Параграфи 23 до 33

70. Одредбите на препораката се директно засновани на постоечките најдобри практики во Европа. Тие опишуваат протокол што треба да се следи од професионалци кои стапуваат во контакт со жртвите на насилство (особено сексуална злоупотреба). Ова се специфични процедури чија главна цел е да се осигураат дека жртвите ја добиваат потребната грижа и внимание и дека доказите се собираат со перспектива за можна законска акција без предизвикување понатамошни неволји (познато како секундарна виктимизација).

71. Авторите особено се осврнаа на оперативната процедура усвоена од Центарот за траума од силување во Рекјавик (Исланд). Друг забележлив пример е Приборот за сексуален напад (ПСН) користен во Белгија³². Авторите сакаа да истакнат дека жртвите мора да бидат способни да извлечат корист од изложените мерки во препораката без дискриминација (параграф 44). Била изложена индикативна (нецелосна) листа на мотиви за дискриминација. Тие се: возраст, пол, сексуална определба, ниво на образование, јазик, религија, физички и ментален капацитет, културно и етничко потекло на жртвите. Други видови на дискриминација исто така можат да бидат забранети, зависно од случајот.

---

³¹ Погледнете го пилот проектот спроведен во 9 различни градови во Италија: Урбана мрежа на градови против насилство финансиран од Европскиот регионален фонд за развој под надзор на Европската Комисија.

³² САК е начин за осигурување дека судските сослушувања се спроведуваат правилно во случаи каде се пријавени сексуални злосторства. Тој е дизајниран за да ги спречи жртвите да бидат виктимизирани по втор пат со осигурување дека тие правилно се справуваат со полицијата, полициските хирурзи и јавните обвинители. Во прилог на препораките и инструкциите на гореспоменатите власти, САК е медицински прибор, кој содржи широк дијапазон на ствари кои се внимателно избрани и специјално дизајнирани да тестираат за сите знаци на сексуално насилство. Овие знаци можат да обезбедат научен доказ на злосторството, како и доказ за вината или невиноста на осомничениот. Ова и дава на жртвата ефективен начин за докажување, и со тоа доста се зајакнува нејзината позиција. Испитувањето се движи по стандарден тек, што значи дека не може да биде оспорено и ја отстранува потребата на жртвите да се подложат на втор преглед. Друга предност е тоа што жртвите треба да обезбедуваат докази за судот во помал размер. Податоците во полицискиот извештај, резултатите на медицинскиот преглед и анализата на отпечатоците заедно претставуваат доволно информации. Полицијата и полициските хирурзи добиваат стандардни инструкции, кои бараат од нив да ги третираат жртвите на сексуално насилство со почит и разбирање-што претставува важен чекор напред. Извор: *Bilan de dix ans de lutte contre la violence physique et sexuelle à l'égard des femmes et des enfants*, Миет Смет, Белгиски министер за вработување и труд, одговорен за политиката на еднакви можности за мажите и жените, 1996

Кривично право, граѓанско право и судски постапки

72. Овој дел од препораката беше екстензивно продискутиран од групата автори. Соочени со многу различно законодавство, тие си поставија цел да ја стават заштитата на жртвите како прва, и според нивниот пристап на најновото и иновативно законодавство усвоено во Европа³³.

Кривично право

Параграфи 34 и 35

73. “Со изучување на одредени видови на престапи, можно е да се идентификуваат делата што се третирали од правото спротивно на социјалните норми во дадено време, и да се измери, во услови на пропишаната казна, важноста што општеството ја прикачува на заштитените вредности”³⁴. Авторите ја следеа оваа пенолошка ориентација и ја направија нивна прва грижа за да покажат дека одредбите поврзани со насилството мора да се легитимизираат според телесните и сексуалните повреди нанесени на индивидуалци. Целта над се е да се заштити нивниот физички и сексуален интегритет, а не само да се оддржи моралниот ред, ова мора да претставува основа за мерките на кривичното право.

74. Авторите ја предизвикаа перспективата на сексуалните престапи како примарни прекршувања на општествениот добар поредок и јавен морал. Иако овие престапи може да се сметаат за спротивни на јавниот морал, мора без сомневање да се каже дека главниот ефект, насилството, а особено неговите сексуални форми претставува сериозна повреда на жртвата, чија заштита е главна обврска на правото.

75. Постапувајќи според овој принцип, авторите испитале одреден број на концепти чие значење забележително напреднало во текот на времето и според различни национални контексти. Текстот на препораката не е рестриктивен и и остава слобода на секоја држава да ги дефинира кривичните дела во рамките на домашната законска рамка: ги посочува водичите или основните принципи чија адаптација во националните контекст им е оставена на секоја држава членка.

---

³³ Погледнете го посебно законодавството применувано во Австрија, Белгија, Шпанија, Исланд и Шведска и Францускиот казнен законик кој стапи на сила во 1994, компендиум на Законодавството на државите членки на Советот на Европа, документ ЕГ(2001)3, томови И и ИИ

³⁴ Извор: “*Des atteintes aux mœurs et à la pudeur aux agressions sexuelles*” (концептуализација на сексуалните злосторства и непристојниот напад како сексуален напад) од Лук-Мишел Нивозе, заменик судија на Францускиот касационен суд, Хроники на Казнениот законик, мај 1995, стр. 1-3.

76. Преку и над својствата на секој домашен правен систем следниве објаснувања поврзуваат со низа на точки кои авторите сакаа да ги нагласат.

Силување

77. Додека дефиницијата на силување и сексуално насилство е во целост прашање на домашното законодавство, треба да се забележи дека препораката едноставно се залага за криминализирање на силувањето помеѓу сопружниците или партнерите.

Согласност

78. Според законодавството на повеќе земји, делото е казниво само ако е извршено без согласност на пасивниот партнер. Ова, секако му е оставено на судот да одлучи. Како и да е, авторите сакале да нагласат дека недостатокот од физички отпор не значи согласност; страв или закана можат да покورات секаква наклонетост кон отпор, без да стане прашање за валидна согласност. Употребата на сила не може да се мери според степенот на отпор што го пружа жртвата.

79. Авторите направија споредба со случаи каде што согласноста може да е невозможна и каде што пресумпцијата на отсуство може да биде разгледана, нпр. во следниве случаи:

- Каде што делото е извршено врз жртвата со насилство, закана, присилба или измама;
- Каде што делото е можно поради ранливата состојба на жртвата, физичка или ментална неспособност (оваа претпоставка може да се примени само на дела кои биле можни точно поради физичката или менталната неспособност на жртвата, неопходно е да се потврди дека постоела таква неспособност што му овозможила на злоупотребувачот да го повреди сексуалниот интегритет на жртвата). Неспособноста на жртвата или недостатокот мора да претставувало начин со кој злоупотребувачот бил во можност да ги оствари своите цели. Ова не е обид да се оспори капацитетот на лицата со недостатоци да се впуштаат во врски со согласност, туку да се заштитат од секакви злоупотреби кои можат да ги надвладаат поради нивната посебна ситуација;
- Каде што постои ситуација на моќ, доверба или зависност помеѓу злоупотребувачот и жртвата, ова е особено чувствително прашање, и забележани се случаи каде што злоупотребувачите биле доктори, психолози и државни службеници;
- Малолетниците мора да бидат заштитени против секаков напад од членови на семејството во поширока смисла, без разлика дали малолетниците се во брак. Врската на моќ, доверба и симпатија помеѓу малолетници и таткото или мајката е обично таква со што

малолетникот се става во подредена положба, и во тој случај тој не може да изрази валидна согласност;

- Ситуација каде злоупотребувачот (возрасен или малолетник) е личност во роднинска врска со малолетната жртва во права линија, родител-посвоител, брат или сестра, без разлика дали живеат со жртвата;

- Ситуација каде што злоупотребувачот е возрасен кој редовно или повремено живее и има авторитет над жртвата;

-Родител-посвоител се третира како крвен роднина во права линија;

-Роднина во права линија или родител-посвоител е родител, дедо или баба или пра-родител по крв или посвојување;

-Сметајќи го бројот на семејни ситуации кои не припаѓаат во традиционалните категории, дефинициите ги вклучуваат родителите-посвоители, полу-браќа и сестри, очуви, маќеи и која било личност која живее со роднина во права линија или друга личност која редовно или повремено живее или има авторитет над малолетникот. Концептот на “редовно живее со” е практично таков што мора да се земе предвид главното место во резиденцијата, местото каде што се одвива секојдневниот живот. Не мора да биде домицилот на малолетникот или член на семејството. “Повремено живеење заедно”³⁵ е исто така практичен концепт кој воглавно ги засега случаите во кои малолетниците престојуваат накратко со еден родител. Околностите на живеењето заедно и врската на моќ комбинирани заедно создаваат врска на авторитет за малолетникот.

Дефиниција на возраста на полнолетство во секоја држава

80. Ова го потегнува прашањето за улогата на државните власти во заштитата на малолетници, родителскиот авторитет, почит за приватниот и семејниот живот и интересите и добробитта на малолетниците. Законската возраст за согласност за сексуален чин не е иста секогаш со возраста на кривична одговорност, последователно, авторите ги користат термините малолетник и возрасен со споредба на возраста на кривична одговорност и им оставаат слобода на државите да ја фиксираат возраста под која постои несомнена претпоставка на недостаток на согласност. Под таа возраст, согласноста е неважечка.

Тежината на докажувањето

---

³⁵ Извор: «*La modernisation du Code pénal dans le cas de violences intrafamiliales physiques et sexuelles*» (модернизација на Кривичниот законик во врска со физичкото и сексуалното насилство во рамки на семејството), Проф. Хустебаут, Универзитет на Школата за криминологија на Ловејн, Белгија, 1996.

81. Кога му се суди на осомничениот сторител на насилство, потребно е да се преземат сите потребни мерки на располагање во согласност со Европската конвенција за човекови права, и особено нејзиниот член 6, параграф 2, кој гласи дека секој обвинет за кривично дело ќе се претпоставува дека е невин се додека не се докаже дека е виновен според законот. Авторите беа свесни дека во областа на граѓанското право и трудовото право (нпр. сексуално злоупотребување на работното место), товарот на докажувањето може да падне на работодавецот или извршителот. Кривичното право не дозволува такво постапување, делба на товарот на докажувањето³⁶.

Граѓанско право

Параграфи 36 и 37

82. Тука, авторите го користеле примерот на Исланд, каде што има финансиски систем поддржан од државата кој ја има функцијата да им плаќа оштета на жртвите за претрпената штета. Државните власти во тој случај ги засновуваат постапките против виновниците за да добијат оштета. Додека авторите не препорачаа толку разработен систем, тие предложија дека државите треба да го разгледаат воспоставувањето на системи за финасирање (во секаква форма) чија цел ќе биде да им исплатат оштета на жртвите.

Судска процедура

Параграфи 38 до 49

83. Процедуралните правила презентирани во овие параграфи ја имаат основната намена за заштита на жртвите, особено малолетниците. Тие ја земаат предвид Конвенцијата за правата на детето на Обединетите нации која го пропишува капацитетот на децата да преземат законски дејствија, и преку застапник ако е потребно.

84. Параграфот 38 се однесува на Членот 6 на Европската конвенција за човекови права, а особено на следниве права:

- правото на фер и еднаков третман, особено во објективно и внимателно испитување;
- правото на почитување на приватниот живот, достоинство, доверба и меѓу другото, правото на сослушување пред камера;
- правото на сослушување во најдобрите можни услови така да претрпената штета може прецизно да се установи;

---

³⁶ Ова прашање се истражува во одредени држави членки на Советот на Европа, како Исланд и Шведска.

- правото на законски пристап до нечие досие и правото на информираност за законските постапки, раководење со случајот во согласност со судските одлуки, извршување на казната и датата на која казната истекува;

-правото на правна помош

Програми за интервенција за сторителите на насилство

Параграфи 50 до 53

85. Многу од предложените програми за интервенција се сеуште пилот шеми што се стремат да го спречат рецидивизмот со овозможување на сторителите на насилство да ја ценат важноста на нивното злодело, подучувајќи ги да го контролираат своето девијантно однесување и да избегнат одредени критични ситуации, и подучувајќи ги на социјални комуникациони техники што ќе им овозможат да се изразат себеси на ненасилен начин.

86. Програмите може да се одржат во специјализирани отворени центри одобрени од државата кои имаат вработено посебно квалификувани лица од невладините организации кои се справуваат со жени жртви на насилство и насилни мажи. Многу е важно, двата вида на невладини организации да работат координирано за целта на подобро меѓусебно разбирање. Сторителите треба да дојдат во овие центри на нивно барање и откако ќе ја ислужат својата казна, мора да се обезбеди надгледување за да се спречи секако навраќање³⁷.

Дополнителни мерки во врска со сексуалното насилство

Генетска база на податоци

Параграф 54

87. Создавање на бази на податоци кои го чуваат генетскиот профил на сите осудени сторители на сексуално насилство како и на непознати индивидуалци (неидентификувани силувачи) каде што примерок од нивниот биолошки материјал е добиен од жртвата, ќе овозможи да се одреди профилот на напаѓачите со прецртување и ќе помогне во нивното апсење.

---

³⁷ Програмите од овој тип се оперативни во Ирска, Исланд и Норвешка; види ја изјавата од Г-дин Пер Исдал на Форумот организиран од Советот на Европа во Букурешт, Романија од 26 до 28 ноември 1998 за Ставање крај на домашното насилство: дејства и мерки (документ ЕГ/БУЦ (99)1). Друг пример е тој на Данската затворска служба која нуди подучување когнитивни вештини за затворениците кои лежат поради насилно однесување, со цел да им се даде можност да го изменат своето однесување. Погледнете ги програмите основани од организацијата МОВЕ во Ирска.

88. Додека овој вид на мерка има неизмерни предности за полициско следење на идентификувани или неидентификувани злоупотребувачи, треба да се применува во согласност со домашното законодавство, во согласност со релевантните стандарди на Совет на Европа *vis a vi* Конвенцијата за заштита на лицата во врска со Автоматското процесирање на лични податоци³⁸, Конвенцијата за заштита на човековите права и достоинството на човечкото суштество во врска со Примената на биологијата и медицината: Конвенцијата за човековите права и биомедицината³⁹ и Препораката Бр. П(92) 1 на Комитетот на министри до државите членки за употребата на анализата на дезирбонуклеинска киселина (ДНК) во рамките на кривичниот судски систем.

Дополнителни мерки во врска со насилството во рамки на семејството

Параграфи 55 до 59

89. Извршените студии во државите членки ја идентификуваат семејната средина како место на најмногу насилство од сите видови врз жените и децата. Сфаќајќи ја важноста на прашањето, авторите сакале да ги разгледаат специфичните мерки.

Параграф 55

90. Според одреден број на практики и/или правни системи, насилството сторено во рамки на семејството, а посебно домашното насилство, се смета дека е приватна работа што не бара законски третман. Заради ова авторите сакаа да ја нагласат потребата државите членки да ги класифицираат насилните акти сторени во семејството како кривични дела од различни степени на сериозност според нивната природа⁴⁰.

Параграфи 56 до 58

91. Авторите го сметаат како потенцијален сторител секој возрасен кој постојано или повремено живее со жртвата. Ситуацијата на живеење заедно, иако повремено и дури без специфична врска на моќ, создава интимна ситуација што бара потврда на заштита.

---

³⁸ ЕТС Бр. 108

³⁹ ЕТС Бр. 164

⁴⁰ Владата на Обединетото Кралство е потполно посветена кон сите дејства за зголемување на заштитата на жените и децата од насилство, и затоа е задоволна со параграф 55. Како и да е, Владата на Обединетото Кралство не смета дека овој параграф се однесува на пропорционалната и разумна казна на дететот од неговите родители. Правото на Обединетото кралство дозволува родителите да користат физичко казнување за да ги дисциплинираат нивните деца се додека казната е разумна. Ако родителот се тужи поради напад на своето дете и тврди дека тој користел разумна казна Судовите треба да земат одредени фактори предвид кога размислуваат дали казната навистина е разумна. Факторите се:

- природата и контекстот на третманот;
- неговото траење
- неговите физички и ментални ефекти и во некои случаи,
- полот, возраста и состојбата на здравјето на жртвата.

92. Во ваков вид на ситуација, полициските дејства претставуваат основен фактор. Полициските сили треба да се активираат, ако едно лице е во опасност, да се избрка сторителот веднаш од живеалиштето, без оглед на врските на сопственост во врска со резиденцијата или на приговорите на цимерите. Одредбите на препораката одредуваат ограничувања за сторителот да се држи настрана од живеалиштето на жртвата и/или други места, или наредби за ограничување ако според конвенционалното законодавство се очекува од жртвата да го напушта домот. Овој тип на аранжман, базиран на грижата за заштита на жртвите и да се поштедат од трауматичното напуштање на домот е воспоставена во Австрија и Финска⁴¹. Како пример, според Австралиското право, прогонувањето од полициската сила претставува административна наредба што последователно мора да биде потврдена со судска одлука.

Параграф 59

93. Ситуацијата со жените иселеници е специфична: тие можеби претрпеле насилство пред иселувањето или потоа. Ризиците од насилство се исто така поврзани со нивното ограничено знаење на јазикот на земјата домаќин, култура и применливи законски одредби, кои ја намалуваат нивната способност да ги искористат услугите на помош. Препораката ги опфаќа тие жени чие право да престојуваат на дадено место зависи од останувањето во брак со насилен маж. Намерата е да се отстрани тешкотијата дека, за жените во такви околности, секој обид да се стави крај на насилството носи ризик од прогонување.

Дополнителни мерки во врска со сексуалната злоупотреба

Параграфи 60 и 61

94. Во оваа област, директна споредба може да се направи со текстовите усвоени во рамки на Европската Унија (Резолуција на Советот на Европските заедници од 25 мај 1991) за заштитата на достоинството на жените и мажите на работа, повикувајќи ги државите членки да применат позитивни мерки во јавниот сектор во согласност со националното законодавство, да служи како пример за приватниот сектор, Препораката на Европската комисија од 27 ноември 1992 за заштитата на достоинството на жените и мажите на работа, барајќи од државите членки да преземат мерки во јавниот сектор да имплементираат кодекс на практикување на мерките за борба против сексуална злоупотреба и Конвенцијата Бр. 111 на Меѓународната организација на трудот за дискриминација (Вработување и окупација)

---

⁴¹ Федерален акт за заштита од насилството во семејството, кој стапи на сила во Австрија во мај 1997. Во 1999, биле направени 2,076 прекршоци од овој вид во Австрија. Актот за наредби за ограничување, кој стапи на сила во Финска на 1 јануари 1999.

95. Ситуациите на сексуална злоупотреба се неприфатливи ако: а) такво однесување е непожелно, неразумно и навредливо за примателот; б) на работното место, одбивањето или подлегнувањето на едно лице на такво однесување од страна на работодавците или работниците да се користи експлицитно или имплицитно како основа за одлуките на вработување на таа личност; ц) такво однесување создава заплашувачка, непријателска или понижувачка средина за примателот

Дополнителни мерки во врска со половото осакатување

Параграфи 62 до 67

96. Неколку меѓународни инструменти го имаат осудено половото осакатување (Резолуција на Генералното собрание на Обединетите нации 48/104 усвојувајќи Декларација за елиминација на насилството врз жените, Резолуција на Светската здравствена организација од 10/05/94 за мајчинско и детско здравје и семејно планирање, традиционални практики штетни за здравјето на жените и децата, Конвенција за правата на детето, Член 24.3)

97. Бугарија, Норвешка, Шведска, Швајцарија и Обединетото Кралство имаат усвоено кривично одредби против повреда на сексуалните органи, и повредата на женските полови органи е генерално опфатена во сите одредби, освен во одредбите во Бугарија.

98. Препораката ги охрабрува државите членки да усвојат национално законодавство кое ги потврдува истакнатите принципи во релевантните меѓународни инструменти.

99. Осакатувањето се однесува на целосно или делумно отстранување на орган, а посебно практиките на женско обрежување, засечување или инфибулација⁴².

---

⁴² Извештајот на Комисијата за еднакви права на мажите и жените поднесен до Советот на Европското парламентарно собрание ги опишува овие појави во детали (документ АС/ЕЉ / (2000) 20 од 18 октомври 2000)

Два најраспространети вида на повреди се сечењето (80%) и инфибулацијата (15%). Сечењето опфаќа отстранување на голем дел на клиторисот и на малата усна. Овој вид на осакатување е практикуван скоро во сите племиња во Западна Африка. Тоа може да се споредува со пресечување на пенисот кај децата. Инфибулацијата опфаќа сечење на клиторисот и малата усна и пресечување на главната (голема) усна, двата преостанати капаци се доведуваат во таква состојба да останува само еден мал отвор за исфрлање на урината и менструацијата. Местото на вулвата е заменето со тешко оштетено ткиво кое мора да биде исечено пред брак или раѓање на дете. Инфибулацијата е карактеристична за Источна Африка.

Еден особен вид на инфибулација во Западна Африка кој се пренесува од колено на колено е тоа да ја оставаат големата усна нечепната а влечејќи ја малата усна додека вагината не се затвори скоро целосно. Има и други видови на насилство, вклучувајќи го вагинално зачепување, воведување на корозивни супстанции или растенија во вагината со цел да се спречи крварење или да се намали уводот или перфорацијата на клиторисот и каутеријација со горење на клиторисот.

Овие операции, кои траат околу 15 или 20 минути, се воглавно извршувани од традиционални хирурзи, обично главната жена во заедницата со груби инструменти и без анестезија. Побогатите класи понекогаш тоа го извршуваат во болници со квалификувани луѓе.

Дополнителни мерки што се однесуваат на насилството во конфликтните и пост-конфликтните ситуации

Параграфи 68 до 76

100. Важно е да се спомене, Статутот на Меѓународниот кривичен суд усвоен во Рим во јули 1998 година. Членот 7 од Статутот го дефинира силувањето, сексуалната потчинетост, присилната проституција, насилната бременост, присилната стерилност или секој друг вид на полово сексуално насилство со споредлива важност како злочин против човештвото. Покрај тоа, членот 8 од Статутот го дефинира силувањето, сексуалната потчинетост, присилната проституција, насилната бременост, присилното стерилизирање или секој друг вид на сексуално (полово) насилство како сериозно нарушување на Женевската конвенција и како воено злосторство.

101. Во подготовката на препораките, авторите предупредија на откривањето на случаи на силување во воени ситуации, насилни бремености и чинови на етничко чистење кои се случувале во поранешна Југославија. Тие јавно го објавија организираното насилство извршено над жени членови на воените сили и полицијата. Преовладувањето на овој вид на насилство се уште не е точно проучен. Исто така биле земени предвид случаите на поединци кои ја користеле својата моќ на доделената функција за да нанесат одредени видови на насилство врз жените⁴³.

Дополнителни мерки што се однесуваат на насилството во институционални средини

Параграф 77 и 78

102. Посебните карактеристики на ограничувањето или изолацијата и моќта над персоналот, над индивидуалците во институционална средина, можат да доведат до поголема ранливост во ситуации на насилство. Ако овие карактеристики го отежнуваат откривањето на овој вид насилство, тие мора да бидат објект на активна полициска превентива и судски постапки.

Возраста во која се врши ова осакатување варира зависно од етничката група и местото. Тоа може да бидат бебиња од неколку дена или девојчиња помеѓу 4 и 10 години.

Некогаш тоа се одложува до адолесценција, а во некои случаи се поместува до мажењето или за време на првата бременост. Сите овие видови на осакатување се штетни по здравјето и тие имаат последици за цел живот.

⁴³ Види постапки од Семинарот Силувањето е воен злочин, како да се даде поддршка на преживеаните Лекции од Босна - стратегија за Косово организирано од Европската Комисија (Виена 18-20 јуни 1999) и постапките од семинарот Мажот и насилството врз жената организирано од Советот на Европа, Стразбур 1999 - ЕГ/СЕМ / ВИЈ (99) 11 (извештај за машкото насилство врз жените и децата во воено време од Дубравка Коцијан - Херцигоња)

Дополнителни мерки кои се однесуваат на непочитувањето на слободата на изборот на репродукцијата

Параграф 79

103. Ова се однесува на пречките во слободата на избор на жените и физичкиот интегритет, кои може да се случат во различни ситуации (на пример во изборот на полот на детето пред раѓање). Во Европа овие пречки биле обично брутални во ситуации на откриен или неоткриен конфликт⁴⁴.

Дополнителни мерки кои се однесуваат на убивањето во име на честа

Параграф 80 до 83

104. Убиствата со цел да се спаси честа на семејството сеуште се извршуваат во одредени делови на Европа. Овој вид на насилство опфаќа брутално убиство на млада жена од страна на членови на нејзиното семејство - обично млади мажи кои обично се на возраст под потребната за кривична одговорност, поради наводно бегство, забележано како нечесност (срам) кое отстапува од држењето кое се очекува од жената. Постојат голем број примери на такви убиства во Турција со смешни сведочења, и во случаи и во другите региони⁴⁵. Иако феноменот не е многу раширен се смета дека е најважно препораката да ги спомене овие случаи и да пропише мерки за нивно спречување.

Дополнителни мерки што се однесуваат на раните бракови

Параграф 84 и 85

105. Се препорачува возраста за согласност (посебно за бракови) да биде одредена од националното законодавство.

---

⁴⁴ Најголем дел од случаите во Европа се случиле за време на конфликтот во Југославија.

⁴⁵ Следниот пример ги илустрира овие обичаи:

Раба (25 год.) (август 1995). Раба се заљубила во млад човек и сакала да се омажи за него, но нејзиното семејство било против тоа. Таа побегнала со него и тие една ноќ поминале на гробиштата каде имале сексуален чин; следното утро таа отишла во полициската станица. Семејството било повикано и таткото рекол дека бидејќи неговата ќерка отишла со човекот по нејзина слободна волја, тој нема ништо против тоа да се согласи на тоа тие да стапат во брак. Таа се вратила дома. Како и да е, нејзиниот лут татко и браќа повторувале дека никогаш не ќе можат да ги погледаат соседите во очи; семејството било посрамотено. Следниот ден, Раба била земена со кола заедно со мајка и која постојано плачела. Девојката насетила дека ќе биде убиена, скокнала од колата и се скрила во една продавница. Таа била најдена од нејзиниот брат, извлечена за коса и турната под тркалата на еден трактор кој проаѓал по улицата. Тој подоцна изјавил дека тоа било несреќен случај. Судот тврдел дека е извршено убиство како и во претходни случаи; држејќи се до локалните обичаи, семејството на девојката која побегнала е избегнувано од заедницата се додека освен ако таа не го убие својот киднапер. Семејството било изложено на силен општествен притисок. Секој од учесниците бил осуден на 12 години и 6 месеци затвор. Меѓу 1994 и 1988 пет девојки се убиени од причини за чесност во Санли Урфа, град во југоисточна Турција. Таквите убиства се заеднички за регионот и меѓу неговите бивши жители кои живеат во големите градови.

Прилог I

Хронологија

Насилството врз жените е феномен кој постојано се проширува со тек на времето и тоа станува се поприсутно од кога било во нашите општества, и од најразлична природа.

Од 18-иот век наваму индустрискиот развој и социјалните револуции придонесоа многу жени да имаат пристап во светот на бизнисот и образованието, иако без еднакви права со мажите во извршувањето на нивната улога и функција.

Се до 20-иот век тие не беа во состојба да бараат еднакви права кои би биле поткрепени со закон.

Во пракса, жените се сеуште подложени на дискриминација во социјалниот, работниот и семејниот живот, тие се први на кои влијание имаат економските и политичките кризи; тие се први мети, заложници и први жртви на конфликти во сите делови на светот.

1945: Принципот на еднаквост помеѓу жените и мажите беше стипулиран во договорот на ОН. Овој важен законски настан во пост-воениот период се однесуваше на 50 нации, бранејќи ја определбата за реafirмирање на верата во основните човекови права, во достоинството и вредноста на човековата личност, и во еднаквите права на мажите и жените. Според тоа Договорот ги поддржува жените до полна реализација на нивните основни права и им наметнува на членките на ОН законска обврска да се борат за елиминација на сите видови на дискриминација против жените.

1946: Формирање на Комисија за статусот на жените.

1975: За да се заштити статусот на жените, кој пречесто е предмет на подбивање, ОН ја прогласија 1975 год. за Меѓународна година на жените и ја организираа првата светска конференција на Меѓународната година на жените во градот Мексико.

1976 - 1985: Резолуцијата 3250 (XXX) на Генералното собрание на ОН, ја прогласи деценијата 1975-1985 како “Деценија на жените, еднаквоста, развојот и мирот”.

1979: Следејќи го ова прогласување, Советот на Европа формира “Одбор за статус на жените” на кој примарна обврска му беше да утврди програма во Советот на Европа со цел за унапредување на еднаквоста помеѓу половите. Во својата работа Одборот ценеше дека Советот на Европа треба да има постојан орган кој ќе ги испитува сите аспекти на ова поле и сугерираше формирање на Комисија за еднаквоста помеѓу жените и мажите (КЕЖМ) управно координативно и консултативно тело.

1980: Втора светска конференција за проблемите на жените во Копенхаген.

1982-86: Комисијата за еднаквоста помеѓу жените и мажите на Советот на Европа (КЕЖМ) ја имаше главната функција на евалуација и стимулирање на акциите на Организацијата во заштита на еднаквоста помеѓу жените и мажите и нудејќи мерки за усвојување не само на ниво на Совет на Европа туку и на државите членки.

1985: Трета светска конференција за преглед и проценка на постигнувањата во Деценијата на жените на ОН; Еднаквост, развој и мир во Најроби (15-26 јули 1985)

1987: Со изминување на мандатот на КЕЖМ, беше формирана нова комисија, Европска комисија за еднаквоста помеѓу жените и мажите. Нејзините функции беа континуирано да ја промовира Европската соработка за постигнувањето на вистинска еднаквост помеѓу жените и мажите, и промоција на соодветни мерки за усвојување на ниво на Организацијата и на ниво на земјите членки.

1988: Декларацијата на Комитетот на министри, од 16 ноември 1988, беше обележје на политиката за еднаквоста помеѓу жените и мажите на Советот. Таа потврдува дека принципот на еднаквоста на половите е составен дел од човековите права, и деја полово-базираната дискриминација е пречка за практикувањето на основните слободи. Нејзиното искоренување е *sine qua non* на демократијата и императив на социјалната правда.

1989: Следејќи ја оваа политика, Европската комисија беше префрлена од полето на социјалните и економските прашања во полето на човекови права, кое е едно од главните области на работата на Советот на Европа.

1992: Основањето на сегашниот Управувачки комитет за еднаквоста на жените и мажите (УКЕМЖ) беше понатамошен важен чекор во мерките на политиката на Советот на Европа за промоција на еднаквоста. Нејзиниот напредок во статусот на Управувачкиот комитет, кој ја зголеми својата важност и надлежности (вклучувајќи го правото да постави субординативни структури) демонстрираше дека еднаквоста помеѓу жените и мажите претставува приоритет за Советот на Европа.

1995: Четврта светска конференција за жените во Пекинг, 4-15 септември 1995

Платформата за акција усвоена на оваа конференција содржи

неколку поглавја делумно или целосно поврзани со прашањето на насилството врз жените (IV С за жените и здравството и IV Е за жените и вооружените конфликти).

2000: Специјалната сесија на Генералното собрание на ОН (Њу Јорк 5-9 јуни 2000) Жените 2000 : Полова еднаквост, развој и мир за 21-иот век славејќи ја 5 годишнината на Пекингшката конференција, усвои низа на Понатамошни акции и иницијативи за имплементација на Пекингшката декларација и платформа за акција (види го документот А/С-23/10/Рев 1 - Генерално собрание, 23 специјална сесија, додаток Бр. 3). Овој текст содржи иновативни одредби за насилството, и ги идентификува убиствата во име на честа и силувањето во семејството како практики што треба да бидат осудени.

Прилог II

Дефинирање на насилството врз жени и девојки

Извадоци од Акциониот план за борба против насилството врз жените (документ ЕГ-С-ВЛ (97)1)

Информациите кои се презентирани подолу се добиени од низа на прашалници доставени до владините организации, невладините организации и други тела.

Некои примери за видот на однесување се вклучени со цел да се појасни терминот “насилство врз жените”.

Физичко насилство

Туркање, влечење за коса, тепање, удирање со нога, горење, гризење, давење, убоди, полово насилство, тортура, убиство. Повеќето од повредите се во граници на минимално оштетување на ткивото, скршени заби до трајни повреди и смрт.

Сексуално насилство

Секоја сексуална активност без согласност вклучува сексуално подбивање и шеги, зловно гледање, злонамерни коментари, непристојни изразувања, агресовни телефонски повици, несакани сексуални однесувања, присилно гледање или учество во порнографија, несакани допири, присилен секс, силувања, инцест, вршење на сексуален чин кој за жената е болен и понижувачки, насилна бременост, трговија со жените и нивната експлоатација во сексуалната индустрија.

Психолошко насилство

Подбивање, потсмевање, зловни или понижувачки коментари, заканувања, изолација, заплашувања, јавни навреди. Овој начин на однесување обично предизвикува губење на самопочит и самодоверба посебно ако е конзистентно.

Економско насилство

Неправедната контрола над пристапот кон уделот во средствата, нпр. недозволување на пристап до семејните пари, попречување на пристапот до вработување на партнерот или на негово понатамошно образование или одрекување на правата на сопственост на сопругите.

Структурално насилство

Овој вид на насилство е близок со економското насилство и содржи невидливи и недопирливи препреки против реализирањето на можниот слободен избор и основните права на жените. Овие пречки се втемелени и се создаваат на дневна база во општеството, нпр. различната сила и односот на силите кои создаваат и озаконуваат неправедност.

Верско насилство

Се однесува на ерозијата и рушење на женското културно или религиозно убедување со подбивање или казнување или присилување да припаѓаат на различен верски систем.

Мнозинството случаи на насилство врз жените се комбинација на физичко, сексуално и психолошко насилство надолнето со структурално насилство и понекогаш исто така вклучува и економско и верско насилство.

Силување и сексуални напади

Овој дел ги разгледува пријавените случаи на силување и сексуални напади. Невозможни беа директни споредби поради криење на вистинските податоци за разни комбинации на пријавени силувања и случаи за кои се поведени тужби или пресуди за силување и слични злосторства.

Многу важни точки се појавуваат од анализите на информацијата:

Нивото на пријавување многу се разликува помеѓу Европските земји, релативно високо во некои и релативно ниско во други земји. Додека надмоќта навистина може да се менува, некоја од промените е обврзна за различниот степен на забрани и доверба на жените во полицијата и други дејства;

Во многу земји порастот на пријавени силувања е регистриран во претходната деценија и бројките се се поголеми секоја година. Ова е веројатно одраз на ослободувањето од забраните и порастот на довербата во правосудниот систем. Во некои земји овој пораст на довербата во правосудниот систем не е поткрепен во практиката, додека пријавите се зголемувале сразмерно, случаите кои завршувале со пресуда се намалувале⁴⁶.

---

⁴⁶ Сразмерот на пријавени случаи и пресудени случаи во Велика Британија падна од 34% во 1977 на помалку од 10% во 1994 (податок на Министерството за внатрешни работи). Овие проценти може да се споредат со бројките од Полското Министерство за правда укажувајќи на пресуди на виновници во 2-3 пријавени случаи на силување во 1994. Министерството за внатрешни работи известило во 1996 дека покренало прашање во врска со намалувањето на мерките за осуда на случаите на силување.

Само две анкети за силување им биле презентирани на авторите; со прашување на жените за нивните искуства, овие анкети овозможиле одредена проценка на степенот на непријавувањето. Во двете, 20-25% од жените пријавиле силување или обид за силување. Обично, виновници биле нивните мажи или партнери, таму каде што силувањето се случило во веќе воспоставена врска, било многу веројатно тоа да се повтори.

Ова откритие предизвика зголемување на бројот на прашања; големи промени во пријавување на силувањето, помеѓу, а веројатно и внатре во земјите; намалувањето на пријавените случаи додека се процесуираат низ одделите на кривичниот правосуден систем, ограничените откриени податоци за силување во Европа.

Домашно насилство

Информациите кои им биле дадени на авторите јасно покажуваат пораст на пријавувања и забележувања на домашното насилство за време на последната деценија. Исто така изгледа дека повеќето истражувања се однесуваат на ова издание отколку на многу други скриени со овој извештај. Порастот во пријавувањето на случаите детално бил забележан во 1990 година илустрирано со бројки добиени од различни земји и различни видови на организации. Со други зборови, повеќе жени контактирале со полиција, помагајќи си на себеси и обраќајќи им се на други организации на жени.

Домашното убиство, нпр. човек убива женски партнер и екс-партнер, и жени убивајќи нивни насилници, претставува корисен показател за нивото на сериозноста на домашното насилство и на тој начин може да се соберат регуларни податоци. Бројките објавени за Русија, 5.300 починати жени во 1991 година и 14.000 во 1993 година ја алармираа Специјалната група во голем степен. Ако податоците на Министерството за внатрешни работи се точни тоа е за 20 пати повеќе отколку во САД⁴⁷.

Сегашниот извештај е ограничен на пријавени случаи на домашно насилство. Во многу земји домашното насилство зафаќа значаен дел од злосторствата против личноста, во распон од 66% до 10%. Некои земји исто така добиваат информации од болниците каде што бил неочекувано висок процентот на повреди и напади од партнерот. Друг показател за надмоќ бил процентот на изјави на жените за насилство и суровост во тек на постапката за развод, највисока бројка за ова е 70%.

Авторите беа информирани за шест студии претежно за домашното насилство, а собрани се податоци за уште четири. Имаше зачудувачка постојаност помеѓу резултатите така што сите студии заклучија дека

---

⁴⁷ Извор: Економист 12.8.95.

25% од жените трпат домашно насилство а помеѓу 6 и 10% од жените трпеле насилство во дадената година.

Иако бројот на жалби за насилство во правните институции варира, изгледа дека стапките се поконзистентни отколку за силување, и резултатите од анкетите доволно се согласуваат дека најмалку една од четири жени во Европа претрпува некој вид на насилство од рацете на машки партнер или бивш партнер.

Сексуално насилство врз децата, особено девојки

Собраните информации покажуваат дека сексуалното насилство врз децата и девојките предизвика зголемен интерес во последната деценија. Насилството врз сите деца треба да се сфати сериозно, но овој извештај се концентрира на девојките бидејќи поголема е веројатноста тие да бидат сексуално злоупотребувани од мажите, особено од членови на семејството. Можноста девојките постојано да бидат жртви е далеку поголема таму каде што искуствата од детството се одразуваат со вознемиреност и напади кога тие се возрасни.

Овој параграф говори за пријавените случаи на сексуално злоупотребување на деца. Повторно, пријавувањето се зголемило низ времето но вкупните бројки се пониски отколку за силување или домашно насилство. Многу е потешко за децата и младите луѓе да пријават кривични дела кај властите отколку за жените. Иако, авторите добиле само ограничени информации за парниците, фактите сугерираат дека многу случаи стигнале до јавноста со што голем број насилници се казнети за своите злосторства.

Пронајдени се повеќе информации во врска со преовладувањето на сексуалното насилство, и тоа го покажува досегот на непријавувањето. Откритијата на овие студии значајно се разликуваат, со минимум од 8% и максимум од 59% јавувања на девојки за сексуално насилство во детството. Промените се поголеми во врска со разликите во методите користени од страна на истражувачите, нпр. времето кога студијата била водена (пред или по ослободувањето од забрани) дефиниции од детството (завршувајќи со 14,15,16 или 17) и одредување на сексуалното насилство (дали тоа вклучува неконтактни видови и злоупотреба од врсници како и од повозрасни). Овие разлики во методологијата значат дека е невозможно да се одреди кои се разликите во тоа што преовладува помеѓу земјите.

Додека поголем дел од сексуалното насилство е извршувач од членови на семејството (татко, очув, брат, дедо или вујко) и мал дел од туѓи лица, исто така е важна и средната група на врсници или возрасни кои им се познати на жртвите. Оваа група вклучува нпр. семејни пријатели, учители, спортски тренери, соседи, религиозни лидери и државни службеници.

Сексуално вознемирување

Авторите примиле многу малку информации за пријавени случаи на сексуално вознемирување или студии за тоа.

Некои земји забележале пораст во бројот на пријавени случаи, додека другите констатирале дека нема подготвено ниту еден официјален извештај. Од пристигнатите информации не било јасно дали се одредени каналите за собирање на официјални податоци, бидејќи во многу земји сексуалното вознемирување не е кривично дело.

Авторите имале само различни ограничени податоци за случаи за кои биле поведени тужби, и не биле во состојба да утврдат дали причина за тоа бил големиот број на случаи или отсуство на механизми за собирање на податоци.

Проценките од страната на шест Европски студии го одредуваат делот на искуствата на жените од сексуално вознемирување на работно место меѓу 45% и 81% а тие што се пријавени меѓу 5% и 22%.

Студиите за сексуалното вознемирување се концентрираа на работното место. Вознемирувањето со кое жената се судира на јавно место е ретко проучено. Нови високо-профилни случаи во Велика Британија (повторени вознемирувања како што е следење по улица, примање телефонски повици и писма, контакт очи во очи) извршувани од луѓе кои жртвите ги знаеле многу малку, фрлаат светлина на опсегот на проблемот и ограничените законски и превентивни правни лекови достапни на жртвите.

Други откриени податоци од Велика Британија ја откриваат важноста на други пропуштени видови на насилство врз жените:

- 63% од жените пријавуваат најмалку едно искуство на егзибиционизам⁴⁸
- 2 до 3 жени примиле заканувачки/вознемирувачки телефонски повици⁴⁹
- 1 од 10 жени примиле најмалку еден таков повик во годината⁵⁰

Голем дел од интервјуираните жени за време на анкета во Мерсајд (помеѓу 50% и 80% зависно од активноста) изјавиле дека избегнувале

---

⁴⁸ Извор: Сандра Мекнил (1988) Флешинг-неговиот ефект на жените во Жените, насилството и социјалната контрола, Лондон

⁴⁹ Извор: Проект за поддршка на жените во Глазгов (1990)

⁵⁰ Извор: Непристојност, заканување и други проблематични телефонски повици на жените во Англија и Велс: 1982-1992 (1995) Истражување и планирање, Официјална канцеларија на Лондон.

одредени активности⁵¹ (пешачење сами ноќе, излегување навечер, посетување на вечерни часови/ одморни активности), одење на одмор сами) поради стравувањето за нивната безбедност.

Женско полово осакатување

Голем број на Европски земји собрале статистички податоци, со исклучок на Велика Британија. Ниедна студија не може да се примени секаде. Всушност (погледнете ги споредбените законски студии) многу земји отстапувале; во ретката и нетемелна евиденција, така што тие не делувале на проблемот. FORWARD-организација од Велика Британија, која е посветена на проучување на проблемот на женско полово осакатување, проценува дека само во Велика Британија, најмалку 10.000 девојки и млади жени се изложени на ризик.

Трговија со луѓе и секс индустријата

Во многу земји е забележан пораст во трговијата со луѓе, во рамките на Европа и во другите делови од светот. Ова зголемување го одразува порастот на сексуалната експлоатација во Европа каде се појавуваат нови видови на истата, вклучувајќи ги тие кои користат технологија како телесекс, виртуелен секс и компјутерска порнографија.

Зголемувањето на трговијата со луѓе помеѓу Европските земји евидентно води од Источна Европа и е насочена кон Западна Европа. Таа има различни видови почнувајќи од киднапирање и измамување на жените за идно вработување.

Во овој случај, треба да се повикаме на Препораката Бр. Р (2000) 11 на Комитетот на министри, до земјите членки за акција против трговијата со луѓе за сексуална експлоатација и објаснувачкиот извештај и други релевантни изданија⁵².

---

⁵¹ М.Фоли и К. Кук (1995), Анкета за женската безбедност, необјавена

⁵² Препорака Бр. П (2000) 11 на Комитетот на министри до државите членки за акција против трговијата со луѓе за сексуална експлоатација, усвоена на 19 мај 2000.
<http://www.humanrights.coe.int/equality>.